

b o n u m

p u b l i c u m

Boda 70 - Christián László
r. dandártábornok interjúja 26

„MEGGYŐZŐDÉSEM,
HOGY HOZZÁJÁRULHATUNK
MAGYARORSZÁG
BIZTONSÁGÁHOZ”
- Kovács László dandártábornok 6

OKLEVÉLÁTADÓ ÜNNEPSÉGEK

több mint ezeröttszáz hallgató búcsúzott a Nemzeti Közszolgálati Egyetemtől 11

TUDOMÁNYOS BLOGOK

PODCASTOK

SZAKINTERJÚK

TUDÓSÍTÁSOK

RECENZIÓK

KUTATÓI PORTRÉK

TUDOMÁNY MINDENKINEK

17
Hogyan alakítják át az internetes platformok a társadalmat?

34
A hadtörténelem az élet tanítómestere?

48
Hidraulika laborban kísérletezhetnek a jövő vízmérnökei

EGY ÚJ VILÁG KAPUJÁBAN

Az elmúlt tizenkét évben közel száz diplomaosztó ünnepségen vettem részt. Na, persze ez nem az okleveleim számára való utalás; de most nem is az eseményeken előtt expók számáról - ami egyébként kétszázezernél is több - szeretnék beszélni. Sokkal inkább arról, hogy mennyire meghatározó élmény, amikor először kezünkben tarthatjuk első oklevelünket.

Több mint tíz évvel ezelőtt járunk; helyszín a Gellért-hegy, Ménesi út 5. A maihoz hasonló időjárás volt: harmincöt fok, verőfényes napsütés, szélcsend. De valószínűleg a negyvenet is súrolta abban a főlíasátorban, ahol közel ötszáz évfolyamtársammal együtt talárban vártuk, hogy kézhez kapjuk oklevelünket. Visszagondolva ez jobban megizzasztott, mint bármelyik vizsga...

Úttörő évfolyam voltunk, hiszen mi kaptunk először NKE-s diplomát, és mi lettünk az egyetem első mesterszakos évfolyama.

Azóta elrepült sok év, az NKE pedig a felsőoktatás meghatározó szereplőjévé vált, amit mi sem bizonyít jobban, mint hogy idén több mint ezerötyszáz hallgató búcsúzott egyetemünkötől. Sokuk számára csupán most kezdődik az igazi nagybetűs élet; és persze az élethosszig tartó tanulás...

Szilágyi Dénes főszerkesztő

TARTALOM 2023/5.

02	MOZAIK	26	BODA 70 – CHRISTIÁN LÁSZLÓ R. DANDÁRTÁBORNOK INTERJÚJA	43	A WAGNER MEGKÉRDŐJELEZHETI A TELJES KATONAI PIAC LEGITIMITÁSÁT
06	„MEGGYÖZŐDÉSEM, HOGY MUNKÁNKAL HOZZÁJÁRULHATUNK MAGYARORSZÁG BIZTONSÁGÁHOZ” – KOVÁCS LÁSZLÓ DANDÁRTÁBORNOK	30	MEGÚJULÁS A DIGITÁLIS OKTATÁSBAN	46	ÚJ MEGKÖZELÍTÉSBEN A VÍZGAZDÁLKODÁS
11	OKLEVÉLÁTADÓ ÜNNEPSÉGEK	31	A TUDOMÁNYSTRATÉGIAI OSZTÁLY BEMUTATÁSA	48	HIDRAULIKA LABORBAN KÍSÉRLETEZHETNEK A JÖVŐ VÍZMÉRNÖKEI
17	HOGYAN ALAKÍTJÁK ÁT AZ INTERNETES PLATFORMOK A TÁRSADALMAT?	34	A HADTÖRTÉNELEM AZ ÉLET TANÍTÓMESTERE?	50	CHATGPT ÉS PLÁGIUMPARA
20	YES, YOU CAN!	37	SIC ITUR AD ASTRA – AZ EMBER ÚTJA A CSILLAGOKIG	52	KI MIT VÁR EL AZ ISKOLÁTÓL?
23	FÓKUSZBAN AZ ALAPJOGOK ÉS A KISEBBSÉGVÉDELME	40	ARRÓL, HOGY MI TÖRTÉNT MAGYARORSZÁGON 1241-42-BEN, KÉRDEZZÜK MEG A TATÁROKAT!	55	LENKOVICS BARNABÁS: EMBER ÉS EMBERSÉG
				56	MAGYARICS TAMÁS – MÁRTONFFY BALÁZS: ÜTKÖZŐPÁLYÁK

ALKOTMÁNYBÍRÓ LETT VARGA RÉKA ÉS PATYI ANDRÁS

Négy új alkotmánybíróát választott az Országgyűlés titkos szavazáson július 4-én. A testület új tagjai: Varga Réka, Patyi András, Haszonicsné Ádám Mária és Lomnici Zoltán. A választásra azért volt szükség, mert a tizenöt fős Alkotmánybíróság négy tagjának lejár a megbízatása szeptember 1-jén. Varga Réka nemzetközi jogász, az NKE ÁNTK dékánja és Nemzetközi Jogi Tanszékének docense, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyetemi docense, korábban az EJKK tudományos főmunkatársa. Egyetemi munkája mellett széles körű gyakorlati tapasztalatot szerzett a nemzetközi jog több területén is. Patyi András közigazgatási jogász, az NKE ÁNTK Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola vezetője, egyetemi tanár, korábban az Alkotmánybíróságon fogalmazó, majd főtanácsadó volt, dolgozott az Országgyűlési Biztos Hivatalában, később a XII. kerületi önkormányzat jegyzője, 2009-től legfelsőbb bírósági bíró, 2012 és 2018 között a Nemzeti Közszolgálati Egyetem rektora, közben 2013 és 2018 között a Nemzeti Választási Bizottság elnöke volt. 2018-tól ismét bíró, a Kúrián tanácselnök, majd jogegységi feladatokért felelős elnökhelyettes.

KÉPZETT SZAKEMBEREK NÉLKÜL NINCS TERÜLETFEJLESZTÉS

A Dél-alföldi Gazdaságfejlesztési Zónában érintett felsőoktatási intézményekkel, köztük a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel (NKE) kötött együttműködési megállapodást a Dél-alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztésért felelős kormánybiztos. Bányai Gábor az esemény kapcsán kiemelte: jól képzett szakemberek nélkül nincs eredményes területfejlesztés. A kormánybiztos hangsúlyozta: egy terület fejlődése jelentős mértékben függ attól is, hogy mennyire tudják kiképezni és helyben tartani a jövő szakembereit. A felsőoktatási intézmények a szakértő munkaerőt képzik, valamint tudományos és kutatási tevékenységükkel az innováció révén hozzájárulnak a fejlődéshez. Ahhoz, hogy ez a képzett munkaerő és ez a tudás helyben maradjon, a területfejlesztés teszi hozzá a maga részét.

GÁTORKARDOT KAPOTT A VÍZTUDOMÁNYI KAR DÉKÁNJA

Bíró Tibor, a Víz tudományi Kar dékánja a vízügyi ágazatért végzett kiemelkedő szakmai munkássága elismerésül a vízügyi ágazat legrangosabb kitüntetését, a Gátorkardot vehette át június 30-án. Az elismerést az Országos Vízügyi Főigazgatóság főigazgatója, Láng István adta át a Duna-nap alkalmából Visegrádon, a Duna partján. Az egykor a gátörök munkájában jelentős szerepet betöltő gátorkardot 2020 óta adományozza a hazai vízügyi szolgálat főigazgatója.

AZ MTA IX. GAZDASÁG- ÉS JOGTUDOMÁNYOK OSZTÁLYÁNAK ELNÖKE LETT HALMAI PÉTER

Halmai Péter Széchenyi-díjas magyar közgazdász, nemzetközileg is elismert vezető kutató, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) rendes tagját az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának elnökévé választották. A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Közpénzügyi Tanszékén is oktató egyetemi tanár így az MTA elnökségének tagja is lett. A megbízatás 2026-ig tart. Fő kutatási területei közé tartozik a nemzetközi gazdaságtan, a makroökonómia, az összehasonlító gazdaságtan, illetve az agrár-közgazdaságtan. Tudományos műveiben egyebek mellett az európai integráció makroökonómiáját, az európai növekedési és felzárkózási modell sajátosságait, a pénzügyi és gazdasági válságot, valamint a Covid-járvány hatásait vizsgálta.

TUDOMÁNYDIPLOMÁCIAI SEREGSZEMLE

Idén a Nemzeti Közszolgálati Egyetem adott otthont a hagyományos Tudományos és Technológiai Konferenciának (TÉT). Az eseményt a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM), illetve a Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) közösen szervezte. „A különböző kutatóműhelyek megerősítésében nagy szerepe van ennek a konferenciának” – jelentette ki megnyitóbeszédében Kovács László dandártábornok, az NKE tudományos rektorhelyettese, hangsúlyozva: nagy szükség van azokra a szakemberekre, akik külföldön képviselik a magyar tudományt és technológiát. Kovács László elmondta: az elmúlt öt évben egyetemi tanári munkája mellett a Magyar Honvédség kibervédelmi parancsnokaként tevékenykedett. „A tudomány-diplomácia lényege a nyitottság és a szolgálat, fő feladatunknak azt tartjuk, hogy külképviselőink, diplomatáink segítségével öregbítsük a magyar tudományosság és a felsőoktatás jó hírét, megismertessük a világot az innovációs eredményeinkkel” – fejtette ki Lengyel Miklós, a KKM képzésekért, ösztöndíjprogramokért és tudománydiplomáciáért felelős helyettes államtitkára. A tudománypolitikáról, a magyar innovációs tevékenységről és eredményekről Bódis László, a Kulturális és Innovációs Minisztérium innovációért felelős helyettes államtitkára beszélt. A konferencia további részében a szakemberek az innovációs politika olyan fókuszterületeiről fejtették ki a véleményüket, mint az egészséges életmód, a mesterséges intelligencia, az önvezető járművek, vagy a kvantumtechnológia.

ÚJ TUDOMÁNYOS REKTORHELYETTES AZ NKE-N

Június 16-tól, rektori felkérésre Kovács László dandártábornok látja el a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos rektorhelyettesi feladatait. Kovács László katonai híradástechnikai üzemeltető üzemmérnök, okleveles haditechnikai menedzser, a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolán, majd a jogelőd Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen szerzett diplomát. Folyamatosan tanít a katonai felsőoktatásban, és több alkalommal töltött be vezető beosztást

is. 2004-ben PhD-fokozatot szerzett, 2009-ben habilitált, 2020-ban sikeresen megvédte az MTA doktora címre benyújtott értekezését. Az elmúlt négy évben Kovács László az egyetemi oktatás mellett a Magyar Honvédség kibervédelmi szemlézője, illetve a Kiberműveleti Parancsnokságon, parancsnoki beosztásokat töltött be. Kovács László dandártábornok Csikány Tamás dandártábornokot váltja a tudományos rektorhelyettesi tisztségben.

104 ÉVE TÖRTÉNT A LUDOVIKA-FELKELÉS

A Tanácsköztársaság ellen szervezett legjelentősebb ellenforradalmi kísérlet 104. évfordulója alkalmából a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia 1918 utáni történetének egyik legmeghatározóbb eseményére, az 1919. június 24-én lezajlott Ludovika-felkelésre emlékeztek a Nemzeti Közszolgálati Egyetem vezetői és az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar állománya, valamint megkoszorúzták a Guido Romanelli olasz tüzér alezredes tiszteletére állított emléktáblát is június 22-én az NKE-n.

KIS LÉPÉS NEKÜNK, NAGY UGRÁS AZ ERDÉLYI GYEREKEKNEK

Az erdélyi Dévai Szent Ferenc Alapítvány gyermekvédelmi intézeteinek, gyermekotthonainak lakóit támogató kezdeményezés, a Lorántffy Zsuzsanna Mentorprogram értékelő workshopját tartották meg a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen június 15-én. „Jót tenni jó!” – idézte Bőjte Csabát Christián László r. dandártábornok, az NKE oktatási rektorhelyettese köszöntőjében. „A határon túli magyarságért viselt felelősségünknek számos gesztusértékű megnyilvánulása jellemzi az egyetemet. Ezek pozitív tapasztalatai adták az ötletet a Szent László Programhoz, valamint a Lorántffy Zsuzsanna

Mentorprogramhoz” – ismertette Christián László. Az NKE oktatási rektorhelyettese elmondta: a Dévai Szent Ferenc Alapítvány gyermekeinek mentorálására életre hívott kezdeményezésre – várakozáson felül – 33 NKE-s oktató és hallgató jelentkezett, akik arra vállalkoztak, hogy az erdélyi gyerekeknek

a szaktárgyi segítségnyújtás, támogatás mellett irányt mutassanak, átlendítsék őket a mindennapok nehézségein, és arra sarkallják őket, merjenek bátran továbbtanulásban is gondolkodni. „Résztevőként mindannyian megtapasztalhattuk Bőjte Csaba szavainak jelentését, ami apró gesztusokban is tetten érhető volt” – emelte ki Christián László.

„Meggyőződéseim, hogy munkánkkal hozzájárulhatunk Magyarország biztonságához”

Kovács László dandártábornok – aki ezt megelőzően a Magyar Honvédség Kiberműveleti Parancsnokságának parancsnokaként szolgált – tölti be június 16-ától a Nemzeti Közzolgálati Egyetem tudományos rektorhelyettesi pozícióját. Terveiről és tudományos stratégiájáról beszélgettünk; de megtudtuk azt is, szerinte hogyan lehet ösztönözni a fiatalokat, hogy a tudományos pályát válasszák.

● Nem idegen számára az egyetem közege, hiszen korábban, az egyik jogelőd intézményben végzett katonai elektronikai szakirányon, később doktori tanulmányait is itt folytatta. Hogyan emlékezik vissza az itt töltött időre?

Hatalmas szerencsém volt, hogy annak idején, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem hallgatójaként olyan szellemi műhelynek lehettem a tagja, amely meghatározta a tudomány iránti elköteleződésemet. Olyan oktatók és kutatók vettek részt az Elektronikai Hadviselés Tanszék életében, mint Makkay Imre professzor vagy Haig Zsolt professzor – aki jelenleg is oktat a Hadtudományi és Honvédtisztképző Karon. A tanszék nem a múlt vagy a jelen kérdéseit vizsgálta, hanem a jövő haditechnikáját kutatta; itt ismerkedtem meg a kiber- és információs műveletekkel, ami karrierem meghatározó területévé vált. A doktori képzés során számos hazai és nemzetközi tudományos tevékenységet végeztem, egy valódi nyüzsgő kutatóműhelyben találtam magam. Ennek köszönhetően állhattam életemben először katedrara

– ami nem is annyira egyszerű feladat, mint amilyennek tűnik.

● Teljesen azonban soha nem szakadt el az NKE-től, az intézmény alapítása óta a HHK Elektronikai Hadviselés Tanszék egyetemi tanára.

2010-ben lettem egyetemi tanár, még a jogelőd intézményben. Rendkívül élvezem az oktatást, jó látni, hogy – akár a katonák, akár a civilek között – rengeteg a tehetség, akik később talán oktatók, szakterületük vezetői lesznek. Szoktam mondani, ha akár egy hallgatónak is felesillan a szeme a tanórán, akkor már megtérült az oktatásba fektetett energia. Habár nem könnyű szakma, sok kihívással jár, elhivatottság is kell hozzá, újra és újra tanulni kell, és a gyakorlati fogásokat be kell vinni a tanterembe; emellett ami fontos: csapatban lehet végezni. Szerencsére már az NKE indulása után volt lehetőség különböző kutatócsoportokat alapítani, amelyekből mára az egyetem meghatározó kutatói kerültek ki. Meggyőződéseim, hogy munkánkkal hozzájárulhatunk Magyarország biztonságához, hiszen ez is egyik feladatunk az oktatáson kívül.

● Később vezetői pozíciót is betöltött a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen (valamint jogelődjén is); a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar tudományos és nemzetközi dékánhelyettese volt.

Nagyon pozitív élmény volt számomra, hogy a külföldi egyetemek – nem csupán a katonai, hanem a civil felsőoktatásban is – rendkívül nyitottak voltak irányunkba; nagyon jó kapcsolatokat, szövetségeket alakítottunk ki akkor, amelyek közül számos mind a mai napig működik. Például egy konzorcium tagjaként nemzetközi félévet dolgoztunk ki, amelyben minden intézmény vállalta, hogy idegen nyelvű képzést indít a megadott tematikák alapján. Természetesen ehhez hozzátartozott a tananyag kidolgozása és az oktatók felkészítése is, de mindez nem jöhetett volna létre nemzetközi kapcsolatok és kutatások nélkül. Ez is jó példája annak, mennyire elengedhetetlen nemzetközivé tenni a kutatásokat. Itthon lehetünk világhíresek, de az nem az igazi...

● Tudományos rektorhelyettesként most ugyanezzel a területtel »

foglalkozhat, csak magasabb szinten. Hogyan kapta meg a felkérést?

Csikány Tamás dandártábornok úr júniusban töltötte be a vezetői megbízatásához kapcsolódóan meghatározott felső életkort. Mivel Deli Gergely rektor szisztematikus építkezést folytat az egyetemen, már korábban elkezdte keresni a tudományos rektorhelyettes utódját; ekkor fordult hozzám, ami nagy megtiszteltetés számomra. Az elmúlt két hónapban megvizsgálhattam az egyetem felépítését, működését, tevékenységét, és azt kell mondanom, fel van adva a lecke, hiszen az elmúlt négy évet – az oktatást leszámítva – nem itt töltöttem (a Magyar Honvédség kiberművelési képességfejlesztésében vettem részt); nagyon pozitív meglepetésként ért azonban, hogy számos olyan szervezeti egység, képesség van az egyetemen, amely az elmúlt években a tudományos életben kialakult. Fejlődő ívet látok az egyetem mögött, és bízom benne, hogy a felfelé ívelés folytatódik a jövőben is. Nagy megtiszteltetés, ha ehhez én is hozzájárulhatok tudományos rektorhelyettesként.

● Irányítása alá tartozik az Egyetemi Könyvtár, a Ludovika Egyetemi Kiadó, a Tudományos Ügyek Irodája és a Tudománystratégiai Osztály is. Széles portfólió.

Úgy gondolom, hogy ezek a szervezeti egységek nem csupán adminisztráció szempontjából meghatározóak az egyetem tudományos tevékenységének fejlesztésében, hanem valós szakmai tudással, „jó gyakorlatokkal” is támogatják a kutatókat. A Tudománystratégiai Osztály nem csupán a kutatások módszertanában, hanem a publikálás folyamatában is segít; a könyvtár számos olyan szolgáltatással bír, amely elengedhetetlen a tudományos munkához. A kiadó nagy segítséget nyújt az oktatók és a kutatók számára publikálás során. Egyetemünk tizennégy tudományos folyóiratot ad ki, amelyekben magas

színvonalú publikációk jelennek meg. Emlékszem még, mekkora munka volt annak idején főszerkesztőként végigvinni egy folyóirat megjelenését. Az elmúlt tíz évben ezen a területen is látványos minőségbeli javulás mutatkozik. A Tudományos Ügyek Irodájának koordináló munkája pedig nem csupán a doktoranduszok számára segítség, hanem az egyetem működésében is meghatározó. Ezek azok a szervezeti egységek, amelyek alapvetően szükségesek a tudományos élet magas színvonalon tartásához; azonban nem szabad elfelejteni a karok, a kutatóintézetek és az Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) együttműködését és támogatását. Ezek összessége szükséges ahhoz, hogy az egyetem valódi szellemi műhelyként működjön az egyébként nagyon szerteágazó államtudományok területén. Számos olyan képességgel rendelkezik az egyetem, amelyeket egy irányba kell terelni ahhoz, hogy valódi minőséget, nemzetközi térben is látható kutatásokat tudjunk felmutatni.

Az NKE (...) komoly, megkérdőjelezhetetlen szereplője lett a hazai felsőoktatásnak. (...) nemzetközi térben is ismert, számtalan példaértékű kapcsolattal rendelkezik Európában és a tengerentúlon is.

● Előzőleg szóba került az EJKK és az egyetemen működő kutatóintézetek, kutatóműhelyek. Hogyan tekint rájuk? Lehetőséget látok bennük, hiszen ezek nélkül a szellemi műhelyek nélkül nagyon nehéz lenne felvenni a versenyt a honvédelmet, rendvédelmet, közigazgatást, vízügyet érintő kihívásokkal. Személyesen is kapcsolatban vagyok néhány intézettel, kiemelten nyilvánvalóan a Kiberbiztonsági

Kutatóintézettel. Egykori kiberbiztonsági vezetőként mondhatom, ez a terület is igényli, hogy legyen mögötte egy szellemi műhely. Az egyetemen néhol van átfedés a kutatóintézetek és -műhelyek között, de ez pozitív, hiszen nem győzöm hangsúlyozni, hogy ha nincsenek kutatások, akkor nincsenek eredmények, amelyeket be tudnánk építeni az oktatásba. A tudományos rektorhelyettes szerepe – ahogy korábban említettem – a koordinációval, a támogatással felértékelődik, ugyanakkor a különböző programok, kutatási források megtalálása, partnerek keresése, hálózatok kialakítása nem egyszemélyes feladat, hanem csapatmunka. Az irányításom alatt lévő csapat kiemelkedően teljesít, így ebből a szempontból könnyű dolgom van, hiszen erre építve lehet valódi eredményeket elérni.

● **Hogyan látja egyetemünk tudományos helyzetét a hazai és nemzetközi felsőoktatási térben?**

Az NKE alapítása óta eltelt tizenegy év az egyetemek történetében nem túl hosszú időszak; ugyanakkor az intézmény ebben a több mint egy évtizedben kivívta magának azt a helyet és szerepet a felsőoktatásban, amelyet a korábbiakban az egyetem fenntartója meghatározott: komoly, megkérdőjelezhetetlen szereplője lett a hazai felsőoktatásnak, amit felvételi számaink is bizonyítanak. Az egyetemen van fejlesztési területért és nemzetközi területért felelős rektorhelyettes is, valamint nemzetközi főigazgató, ami külön bizonyíték arra, mennyire fontos a nemzetközi együttműködés és fejlesztés az intézmény számára. Az NKE nemzetközi térben is ismert, számtalan példaértékű kapcsolattal rendelkezik Európában és a tengerentúlon is. Ezekben a kapcsolatokon belül lehet bevonzani a külföldi hallgatókat, kutatókat, illetve ezeknek köszönhetően tudjuk mi is kiküldeni őket a partnerintézményekbe. Az teljesen

nyilvánvaló, hogy ezen a láthatóságon lehet javítani, ez az egyetemi felső vezetés közös feladata.

● **Milyen programmal készül a következő évekre?**

Azt gondolom, a minősített oktatók utánpótlásának növelése és nyomon követése az elsődleges feladat, hiszen itt kezdődik a jövőbe fektetés: az egyetemi hallgatókból oktatót nevelünk, majd segítjük őket az előmenetelben, akár az MTA-doktori vagy akadémikusi címig. Ugyanakkor ebben a folyamatban kulcsszerepet játszik a nemzetközi térben való kutatás, ami a második pont. A harmadik, hogy ehhez megfelelő infrastruktúrát

és támogatást nyújtsunk számukra; ezért is volt nagyon pozitív a szenátus döntése, hogy a Tudománystratégiai Osztályt nemrég a tudományos rektorhelyettes szakmai irányítása alá helyezte. Nem elhanyagolható feladat a Magyar Tudományos Akadémiával való együttműködés, illetve a tudományos közéletben való még aktívabb részvétel. Ezek nagyon széles skálán mozgó feltételeket feltételeznek, de egy irányba mutatnak: akkor lesz valaki oktató, ha megfelelő támogatást élvez, akkor válik belőle tudományos fokozattal, nemzetközi tapasztalattal rendelkező kutató, ha támogatjuk a doktori képzését. Mindehhez

megfelelő koordináló munka kell, amihez rendelkezésre áll a csapat.

● **Hogyan lesz a fenti stratégiai irányokból kézzelfogható eredmény?**

A tudományos stratégiai célokat, amiket megfogalmaztam, aprópénzre kell váltani. Akciótervet készítettem, amely tartalmazza a konkrét lépéseket a Q-s folyóiratcikkek támogatásától az oktatói előmenetel stratégiai szintű támogatásáig, összhangban az intézményfejlesztési tervvel, feltételezve az oktatási rektorhelyettes és a főtítkárt támogatását is. A többi akcióról egyelőre részletesen nem beszélnek, mert folyamatos egyeztetés alatt vannak, de szerepel köztük a doktori képzés »

támogatása, tudomány módszertani publikációs támogatás, a könyvtár szolgáltatásainak aktívabb bevétele az oktatásba, illetve a szakkollégiumok támogatása is. Számos elképzelésem van még, amely ezeket a tudománystratégiai célokat támogatja; bízom benne, hogy a ciklus végére már középtávon jelentkezhetnek ezeknek az eredményei.

● Végül egy örökös kérdés: hogyan lehet ösztönözni a fiatalokat, hogy a tudományos pályát válasszák?

Azt kell mondanom, szerencsére mindig vannak olyan tudásra szomjazó fiatalok, akiknek felcsillan a szeme egy-egy érdekes téma hallatán. Nyilván nem mindenkiből lesz egyetemi oktató, de aki szeretne, és érez elhivatottságot az oktatás, kutatás iránt, annak hosszú távú jövőképet, karriert biztosíthatunk. Az egyetem mindegyik karán nagyon sok olyan fiatal oktató, kutató van, akiknek plusz ösztönzést jelenthet, ha érzik maguk mögött az egyetem támogatását. Motiváló tényező lehet, hogy napjainkban egyre könnyebb az átjárás a katedra és az üzleti élet vagy a közigazgatás között. Hasonló karrierutat jártam be én is, habár nem szakadtam el az oktatástól, az utóbbi három-négy évet a honvédség kiberképességeinek fejlesztésével töltöttem, most pedig visszatértem az egyetemre. Növeli a hitelességet, ha a gyakorlatban is azzal tudunk foglalkozni, amit oktatunk, majd az ez idő során szerzett gyakorlati tapasztalatokat be tudjuk építeni az oktatásba. Ugyanígy van, ha színvonalas kutatásokat folytatunk, amelyek inspirálólag hatnak, sikert jelentenek, amelyekből építhetünk a jövőben.

Szerző és fotó: Szilágyi Dénes

ÉLETRAJZ

2023–	Tudományos rektorhelyettes, Nemzeti Közszerológati Egyetem
2022–2023	Parancsnok, Magyar Honvédség Kiberműveleti Parancsnokság
2020	MTA doktora, hadtudományok
2019–2022	Kibervédelmi szemlélő, Magyar Honvédség Parancsnoksága
2012–2016	Tudományos és nemzetközi dékánhelyettes, NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
2012–	Egyetemi tanár, Nemzeti Közszerológati Egyetem
2010–2012	Egyetemi tanár, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
2010	Habilitáció, katonai műszaki tudományok
2004	PHD, katonai műszaki tudományok

Oklevélátadó ünnepségek

Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar

Közel 500 hallgató végzett idén a Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Karán (ÁNTK). A diplomások – akik közül hetvennégyen doktori címet is kaptak – július 14-én vették át oklevelüket. Deli Gergely rektor az egyetemen megszerzett szakmai hozzáértést, illetve az erkölcsi tartást olyan értékeknek nevezte, amelyekre a mai világban nagy szükség van. „Hiszem, hogy a Nemzeti Közszerológati Egyetemen végzett hallgatók nemcsak tudásukkal, hanem jellemükkel is hozzájárulnak a jövő társadalmának formálásához” – jelentette ki Deli Gergely. „Önökön múlik, hogy milyen lesz a jövő Magyarországa, milyen lesz az ország belső és külső biztonsága, milyen hatékony lesz az állam, milyen jó lesz Magyarországon élni” – fogalmazott. „A Ludovika a 2010 óta megújult és újjászervezett magyar közigazgatás felegvára, a Szent István-i alapokon nyugvó, modern magyar állami-ság örökségének ápolója, a magyar nemzeti érdek jövőbeni

képviselőinek, a közigazgatási szakemberek méltó képzési központja” – jelentette ki Panyi Miklós. A Miniszterelnökség parlamenti és stratégiai államtitkára, miniszterhelyettes szerint az itt végzettek számára mindez egy életen át tartó hivatástudatot is jelent, felelősséggel és elkötelezettséggel a haza és a magyar polgárok iránt. Az ÁNTK célja a közigazgatásban és az állami szervezetekben tevékenykedő szakemberek képzése, a magas színvonalú utánpótlás biztosítása, a közszerológat személyi állományának minőségi fejlesztése – részletezte beszédében Varga Réka dékán. Kitért arra, hogy az elmúlt években számos olyan lépés történt, amelyek azt célozzák, hogy az NKE-n az uniós és egyéb nemzetközi együttműködések résztvevőjeként, a szuverenitását megtartó magyar állam szolgálatára alkalmas, a 21. század kihívásait kezelni képes tisztviselőket képezzenek. Az eseményen díjazták a kiemelkedő munkát végző munkatársakat és hallgatókat is.

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karának (HHK) közel 260 egyenruhás és civil hallgatója vehette át oklevelét. A civil alap- és mesterképzési, a katonai alap- és mesterképzési, a szakirányú továbbképzési szakokon, valamint a katonai felsővezetői szakirányú továbbképzési szakon végzetek oklevélátadóját a Ludovika Arénában tartották meg július 7-én. „A tervek azért vannak, hogy felülírják őket. Vagy magunk tesszük ezt, vagy rajtunk kívül álló okok befolyásolják elképzeléseinket. Az elmúlt években ez utóbbi történt mindannyiunkkal, Önöknek pedig rendhagyó egyetemi években volt részük. A koronavírus okozta válsághelyzet, a szomszédban dúló háború és az azzal járó energiaválság megváltoztatta a tervezett és várt egyetemi életüket. Köszönöm, hogy a merőben szokatlan és nehézségekkel terhelt időszakokban is nagyszerűen helytálltak” – mondott

köszönetet Deli Gergely. „Világunk biztonsági környezete többpólusúvá vált. Társadalmi feszültségek, nagyhatalmi versengések, a szomszédban dúló háború jelentős kihívást jelentenek a nemzetközi közösség számára. Ezek a fenyegetettségek közvetve országunkat is érintik” – mondta Czermann János, a Honvédelmi Minisztérium (HM) Stratégiáért és humánpolitikáért felelős helyettes államtitkára ünnepi beszédében. „A tanulást nem lehet abbahagyni, nem lehet abbahagyni a katonának, és nem lehet abbahagyni civilnek!” – mutatott rá Lippai Péter dandártábornok ünnepi beszédében. A HHK dékánja a honvéd tisztjelöltek figyelmét felhívta arra, hogy új szolgálati helyükön figyeljenek oda a tapasztaltabb katonákra. Tanuljanak tőlük embereket vezetni és döntést hozni. Tiszteljék leendő katonatársaikat, mert – a dékán szerint – a közös munka, az egymásra figyelés erősíteni fogja a katonai közösséget és javítani fogja a teljesítményt.

Katasztrófavédelmi Intézet

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar (RTK) Katasztrófavédelmi Intézetének (KVI) alap- és mesterképzés levelező munkarendben tanuló 86 végzős hallgatója vette át oklevelét a Ludovika Főépület Szent László Kápolnájában tartott ünnepségen, június 30-án. „Változó, a nemzetközi közösség számára is új kihívásokkal teli időszakot élünk, amely új típusú válaszokat igényel” – mutatott rá Koller Boglárka. Az NKE nemzetközi rektorhelyettese ismertette: az alapítás óta eltelt tizenegy évben végzett munka mutatja, hasznos volt az államigazgatási, a katonai és a rendészeti képzés integrálása egy intézményi szférába. „Hivatásunk és kötelességünk, hogy korszerű és a legmagasabb szintű szakmai ismeretekkel rendelkező, önálló döntéshozatalra képes, szellemileg és fizikailag felkészült szakembereket képezzünk. Olyan közösséghez tartozunk, amelynek tagjai kapcsolódnak az állam életének szervezéséhez, irányításához, így a katasztrófavédelem rendszeréhez is. Összeköt bennünket hazánk és választott hivatásunk szeretete”. Az oklevelet Koller Boglárka, Hautzinger Zoltán r. ezredes, oktatási dékánhelyettes, Erdélyi Krisztián t. vezérőrnagy, a BM OKF művelési főigazgató-helyettese és Varga

Ferenc t. dandártábornok, a KVI mb. intézetvezetője adta át először a Katasztrófavédelem alapszak nappali és levelező munkarendben végzett hallgatóinak, majd a Katasztrófavédelem mesterszak levelező munkarendben végzett hallgatói számára. Ugyanezen a napon rendezték meg az RTK 2022 őszén indított Kritikusinfrastruktúra- védelmi biztonsági összekötő személy egyéves képzési idejű, szakirányú továbbképzési szakon végzett 56 hallgató oklevélátadóját.

Közigazgatási Továbbképzési Intézet

Minden dolog mértéke az ember – idézte Prótagoraszt a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézetének (KTI) szakirányú továbbképzési szakjain végzett hallgatók oklevélátadó ünnepségén Deli Gergely, az NKE rektora, ahol 16 szak 395 hallgatója vehette át oklevelét. „Képzett, elhivatott, fejlődésre nyitott tisztviselők, vagyis önök nélkül nem beszélhetünk jól működő közigazgatásról!” – emelte ki ünnepi beszédében Deli Gergely. „Ne feledjék, ezzel a tudással nemcsak önök, hanem az egész közigazgatás, az egész ország gazdagodik, hiszen a hatékony közigazgatás gazdasági versenyképességi tényező is” – hívta fel a végzősök figyelmét György István. A Miniszterelnökség területi közigazgatásért felelős államtitkára kifejtette: a magyar közigazgatás átlépte egy új digitális korszak kapuját, a cél (...) a 21. századi hiteles és szakértő közigazgatás létrehozása. „A legjobb befektetés a tanulás” – idézte a '90-es években elhunyt tőzsdegurut, André Kostolanyt Klotz Balázs. Az NKE KTI igazgatója elmondta, a végzetek a ma létező legjobb befektetési formát választották. Nem elégedtek meg az eddig megszerzett tudásukkal, azt bővíteni, fejleszteni kívánták. Az eseményen címzetes egyetemi tanári címet vett át Simicskó István, a KDNP frakcióvezetője, a titulust közszolgálati egyetemi tanári elnevezéssel használhatja..

Nemzetbiztonsági Intézet

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nemzetbiztonsági Intézet (NBI) végzős hallgatóinak közös diplomaátadó ünnepségét tartották július 4-én a Ludovika Főépület Szent László Kápolnájában. „A jövő vezetőit képezzük” – hangsúlyozta Christián László. Hozzátette: a jelen és a jövő nemzeti kormányzása és államépítése egyre komolyabb kihívásokkal szembesül, a regionális és globális kockázatok új formában jelennek meg. A tervezés, a változáskezelés, a digitalizáció és a növekvő komplexitás egyre összetettebb vezetői képességeket és határozottságot követelnek. Éppen ezért „a kormányzást és a vezetői munkát nem lehet régi megközelítéssel, régi módszerekkel folytatni. Talán soha nem volt olyan nagy szükség kiváló szakértőkre és kiművelt vezetőkre,

mint most, amikor alapvetően változott meg az élet körülöttünk”. „A tudás még jobban felértékelődött!” – emelte ki ünnepi beszédében Papp Károly. A polgári nemzetbiztonsági szolgálatokat felügyelő államtitkár elmondta: megváltozott biztonsági környezetben kell a feladatokat teljesíteni, miközben az elmúlt időszakban új biztonsági kihívások is keletkeztek. Ez utóbbi kapcsán első helyen az orosz–ukrán háborút említette: „A végét még nem látjuk, de az élet minden szegmensét átszötte a háború, illetve annak következményei.” Papp Károly arra ösztönözte a végzősöket, hogy folyamatosan tanuljanak és képezzék magukat, hogy „tudják alkalmazkodni a kihívásokhoz, amelyek a feladatok teljesítése és végrehajtása során jelentkeznek”.

A Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia épülete jelkép, egyet jelent a hazai iránti hűséggel, a nemzet szolgálatával, a közösség iránti felelősségvállalással.

Orbán Viktor
miniszterelnök

Rendészettudományi Kar

Átvette oklevelét a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karán végzett 187 nappali tagozatos hallgató a június 28-án megtartott ünnepségen. „Az intézmény nemzeti hivatását csak a minőség iránti elkötelezettsége és az egyetemi közösség tagjainak személyes példamutatása révén töltheti be. Valamennyi polgárát arra ösztönzi, hogy jó példával, személyes és közösségi tevékenységével is járuljon hozzá az egyetem sikeréhez, céljainak eléréséhez, a hazai szolgálatához” – idézte az NKE minőségpolitikájának célkitűzéseit Deli Gergely. A rektor szerint a most végzett hallgatók bizonyították alkalmasságukat arra, hogy a jövőben hozzájáruljanak a közrend és a közbiztonság védelméhez, ezáltal a köz szolgálatához. Deli Gergely emlékeztetett: kevés olyan felsőoktatási intézmény van hazánkban, ahol a tanulmányaik mellett a hallgatóknak a hazai szolgálatában is cselekedniük kell. Kifejtette: a most végzett hallgatóknak tanulmányaik elején a koronavírus-járvány idején, később pedig az orosz–ukrán háború elől menekülőknél való segítségnyújtáskor is helyt kellett állniuk. „Ne feledjék: a diploma értéke a megszerzett tudásban rejlik” – jelentette ki Kovács Gábor r. vezérőrnagy, az RTK dékánja, aki azt tanácsolta a diplomás fiataloknak, hogy legyenek nyitottak a világra. Emellett arra kérte a leendő tiszteket, hogy igyekezzenek minél előbb beilleszkedni új munkahelyükön, és legyenek példamutató, szolgálatukat jól ellátó kollégák. Július 4-én külön ünnepségen vehette át oklevelét az RTK levelező alap- és mesterképzésein, valamint szakirányú továbbképzésein végzett 257 hallgató.

TISZTAVATÓ ÜNNEPSÉG

A 2022/2023-as tanévben a hagyományoktól eltérően nem a budai Várban, hanem a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ludovika Campusán, a történelmi főépület előtt tette le tiszti esküjét az NKE Rendészettudományi Karának 166 végzett hallgatója július 1-jén. Az ünnepségen Orbán Viktor miniszterelnök arról beszélt, hogy elhivatott, a hazájuk és a magyar emberek iránt elkötelezett pályakezdő tiszteket lát maga előtt, a rendőrségnek köszönhetően pedig Magyarország Európa egyik legbiztonságosabb országa. A végzett hallgatók a Szent Korona másolata és a történelmi zászlók előtt, Orbán Viktor miniszterelnök, Pintér Sándor belügyminiszter, Szalay-Bobrovniczky Kristóf honvédelmi miniszter, Deli Gergely rektor, az egyetem, az állami hivatalok vezetői és a rendvédelmi szervek tábornoki kara jelenlétében tették le a tiszti esküt a Ludovika téren. Orbán Viktor miniszterelnök ünnepi beszédében hangsúlyozta, hogy a mai háborús időkben és a migráció általi kihívások következtében szükség van erős rendvédelmi szervekre. Kiemelte, a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia épülete jelkép, vagyis túlmutat önmagán, „egyet jelent a hazai iránti hűséggel, a nemzet szolgálatával, a közösség iránti felelősségvállalással”. Hozzátette, hogy aki a tiszti hivatást választja, az a magyarságát is vállalja. „Esküjük szerint önök a magyar embereket védik, a magyar nemzet békéjét és biztonságát szolgálják” – jelentette ki Magyarország miniszterelnöke. »

Víz tudományi Kar

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem bajai Víz tudományi Karának végzősei is átvették oklevelüket július 7-én. A 60 éve alapított intézményben – amely hat évvel ezelőtt csatlakozott az NKE-hez – alap- és mesterképzésen, illetve szakmérnöki képzésen több külföldi hallgató is diplomát szerzett. Nagyon komoly oktatási és tudományos munka folyik a Víz tudományi Karon, amelyből nemcsak lehet, hanem kell is építkezni a jövőben – jelentette ki Kovács László dandártábornok, az NKE tudományos rektorhelyettese, aki köszönetet mondott a végzett hallgatóknak, hogy vállalták ezt a hivatást. Beszél arról, hogy már katonaként több árvízi védekezésben

is részt vett, majd emlékeztetett, hogy a szomszédunkban zajló orosz–ukrán háborúban fegyverként használják a vizet. Arra kérte a hallgatókat, hogy megszerzett tudásukat a magyar emberek biztonságának szolgálatába állítsák, és arra biztatta őket, hogy a mesterképzés után a doktori iskolába is iratkozzanak be, hogy ismereteiket tovább bővítsék a víz tudományok terén. Az elmúlt hat év eredményeihez szükség volt az azt megelőző 54 évre is, vagyis azokra az alapokra, amelyeket a nagy elődök leraktak – mutatott rá Bíró Tibor dékán. Emlékeztetett: azért erős az egyetem alumni közössége, mert a kar nagyon figyel az itt végzett hallgatókra. Felidézte, hogy tavaly már aranydiplomát is

átadtak. A vízgazdálkodási szakemberek 70 százaléka biztosan itt kapta az első oklevelét – tette hozzá. Olyan időszakban fejezik be a tanulmányaikat, amikor a korábbiakhoz képest még inkább kulcsfontosságúvá válik vizeink jövője, védelme és az azokkal való fenntartható gazdálkodás – emelte ki Réthy Pál, a Belügyminisztérium közfoglalkoztatási és vízügyi helyettes államtitkára. Emlékeztetett: napjainkban a víz stratégiai jellegű erőforrás, szerepe társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból is felértékelődött.

Szerző: Páhy Anna, Sallai Zsófia,

Szabó Réka Zsuzsanna

Fotó: Kristóf-Szabó Lilla,

Szilágyi Dénes

Hogyan alakítják át az internetes platformok a társadalmakat?

Az internetes platformok társadalomformáló hatásáról szervezett elismert külföldi szakértők részvételével nemzetközi konferenciát az NKE Eötvös József Kutatóközpont Információs Társadalom Kutatóintézete (ITKI). Török Bernát, az intézet vezetője bevezetőjében Európa platformszabályozások terén betöltött úttörő szerepét hangsúlyozta.

Az intézet vezetője kiemelte, korábban a GDPR, majd a digitális szolgáltatásokról és a digitális piacokról szóló törvény, most pedig a mesterséges intelligenciáról szóló szabályozás révén egyértelműen előrébb jár az EU, mint a világ más térségei. Ám látni kell azt is, tette hozzá az intézetvezető, hogy a vonatkozó törvények elfogadása csak a munka kezdetét jelenti: nagyobb szabályozási kihívásnak tűnik az, miképpen kell e szabályokat a

valósághoz igazodó módon alkalmazni. Ehhez fontos együttműködni az amerikai szakértőkkel, hiszen a szabályozás által érintett technológiák éppen a tengerentúlon működnek. E törvényalkotás tétje az egész társadalmat szolgáló fejlődés. A szabályozás logikája kapcsán pedig Eötvös József gondolatai érdemelnek megfontolást: „Igazán csak úgy lehet haladni, ha az egyik lábbal előre lépünk, a másikat a helyén hagyjuk. Ez minden haladás

első törvénye, amely ugyanaz a nagy államokra és egész népekre, mint az egyénekre.” Julie Cohen, a Georgetown University professzora Információs kapitalizmus, digitális infrastruktúrák és az információs társadalom irányítása című vitaindító előadását Polányi Károly ipari kapitalizmushoz kapcsolódó gondolataival kezdte. Az elmúlt 60-70 évben újabb átalakulás történt, amely az információs kapitalizmus »

megjelenéséhez vezetett, erről írt a professor Igazság és hatalom között című munkájában. Az ezt kiváltó okok (1) a nem kézzelfogható erőforrások magántulajdonba kerülése, (2) a munka, a föld, a pénz és az emberek „adatosulása”, adattá válása, (3) a tény, hogy a barter és a kereskedelem színtere a piacokról a platformokra került át. Polányi – folytatta a professzor – úgy gondolta, hogy a földet, a munkát és a pénzt nem szabad árúnak tekinteni, mert azok piacra kerülése társadalmi problémákat generál. Ez valóban így történt, elég csak a banki

összeomlásokra, a kizsigerelt termőföldekre vagy a kihasznált dolgozókra gondolni. E változások feldolgozása érdekében született meg például a modern angol munkajog, bankjog, valamint a ma ismert többi szabályozó eszköz. A mostani transzformáció kapcsán, amikor is a termelési tényezők áruvá válva digitális platformokba ágyazódnak, átgondolandó, hogy a korábbi jogintézmények működőképese-e még – vetette fel Julie Cohen. Mit jelenthet e fogalmi keretben az igazságosság, és miképpen lehet azt helyreállítani? – tette fel a kérdést

a techóriások szabályozása kapcsán. E struktúrák, fogalmazott, nagyon nehezen szabályozhatók és felügyelhetők. A professzor az ez irányú uniós erőfeszítések és törvényhozás kapcsán aggodalmának adott hangot, rámutatva a végrehajtás nehézségeire. Rolf H. Weber, a Zürichi Egyetem jogászprofesszora ezt követően a digitális platformok átláthatóságáról tartott előadásában két típusú platformot különböztetett meg: az üzleti orientációjú (amelyhez olyan szabályozandó jogi területek kapcsolódnak, mint például a versenyjog, a fogyasztóvédelem vagy

a munkajog) és a kommunikációhoz és társadalomhoz kötődőt (ez a tartalom-moderálás vagy a fake news kérdéseit veti fel). Az előadó az átláthatósággal kapcsolatos kihívásokat részletesen ismertette, majd az ezekre adható megoldásokról – egyebek mellett az elszámoltathatóságról, a szankciókról, az auditálhatóságról, a megfigyelhetőség feltételeiről – szólt. Az új jogi megközelítések kapcsán bemutatta az uniós és a japán szabályozást, és említést tett a távol-keleti gyakorlatról is. Zódi Zsolt, az NKE EJJK ITKI tudományos főmunkatársa a digitális

Koltay András, az NMHH elnöke (j2) és Robert Post, a Yale Law School professzora (j1)

Jan Bernd Nordemann, a Humboldt Universität Berlin címzetes professzora (b2) és Rolf H. Weber, az University of Zurich professzora (k)

platformok felhasználóinak védelméről értekezett. Mint mondta, e kérdéskör szabályozása a 2000-es évek végén vett lendületet, s a felhasználók védelme az egyik fő mozgatórugója a mostanában megjelenő platformjognak is. Érdemi előrelépés e téren aztán igazán 2017-től történt, a jogi szabályozást részletesen is áttekintette az előadó. Az európai platformszabályozás főbb jellemzőiként kiemelte: nincs általános kötelezettség ma sem a monitorozás tekintetében; elsősorban ex ante, azaz preventív vagy compliance típusú a

szabályozás, amely a társ- és önszabályozásra támaszkodik, igazolási alapja pedig a fogyasztók védelmének megteremtése. Fog-e mindez működni a gyakorlatban? – tette fel a kérdést. Válaszában úgy fogalmazott: nem tudni még, ellentmondásosak a tapasztalatok. Annyi azonban bizonyos, hogy a jogszabály bevezetésének első évében több ezer eljárás indult, a platformok pedig jobban odafigyelnek. S ez már önmagában pozitív fordulat.

Szerző: Kovács Lilla, Sarnyai Tibor
Fotó: Szilágyi Dénes

Török Bernát, az Eötvös József Kutatóközpont vezetője

Koller Boglárka nemzetközi rektorhelyettes, Varga Judit igazságügyi miniszter és Bogtay Katalin nagykövet

Yes, you can!

A Ludovika Nagyköveti Fórum speciális eseményként zajlott le az a nemzetközi eszmecsere, amelyet az ENSZ által tavaly életre hívott női diplomaták világnapja alkalmából rendeztek a Ludovika Campuson.

A rendezvényt Koller Boglárka, az egyetem nemzetközi rektorhelyettese nyitotta meg. Köszöntőjében kiemelte: a történelem során a nők kivételes diplomáciai képességekről tettek tanúbizonyságot, katalizátorként működtek a változásban, és elősegítették egy befogadóbb és békésebb világ megteremtését. „Mindezen erőfeszítések ellenére nekünk, nőknek még mindig óriási akadályokkal kell szembenéznünk. Több szerepkört kell összehangolnunk annak érdekében, hogy sikeresek legyünk” – fogalmazott. A konferencia célja,

tette hozzá, hogy rávilágítson a nők diplomáciában betöltött szerepének fontosságára, és teret adjon a párbeszédnek olyan témákban, mint a nemek közti egyenlőség, a nők jogai, a béketeremtés vagy a fenntartható fejlődés.

Bogtay Katalin nagykövet, diplomata, a Magyar ENSZ Társaság elnöke beszédét azon nők megemlékezésével kezdte, akik kitaposták az utat a diplomácia addig férfiak uralta világában. Egy, az 1898-as berlini kongresszust ábrázoló festmény kapcsán, felsorolva a képen szereplő

államférfiakat – köztük Andrassy Gyula nevét is megemlítve – kiemelte: nincs nő a képen. „Hosszú utat kellett megtennünk” – jegyezte meg. Eközben, tette hozzá, a nők hosszú idő óta fontos szerepet játszottak a diplomáciában: a világ első női nagykövete, Bédy-Schwimmer Rózsa például magyar volt, ám a svájci nagykövetségen csak rövid ideig dolgozhatott, mert személyét nem fogadták el.

Az ENSZ-közgyűlésben tavaly döntöttek arról, hogy június 24-ét a női diplomaták világnapjává emelik, ennek

kapcsán Bogtay Katalin nagykövet örömet fejezte ki, hogy részt vehet ennek megünneplésében.

Deli Gergely, az NKE rektora is köszöntötte a megjelenteket. „Hiszünk abban, hogy a megbízható tudáson alapuló hatékony diplomácia elengedhetetlenül fontos a tartós béke, jólét és fenntartható fejlődés eléréséhez” – hangoztatta. Úgy vélte: ez a világnap óriási lépés a nemek közötti egyenlőség és a befogadás irányába. A mostani eszmecsere célja, hogy „tartalmas megbeszéléseket folytassunk, elősegítsük a nemzetközi együttműködést,

és kikövezzük az utat egy szebb jövő felé. A felszólalások, előadások a nők konfliktuskezelésben, béketeremtésben és sztereotípiák elleni küzdelemben betöltött szerepéről szólnak majd” – jelezte Deli Gergely.

Varga Judit igazságügyi miniszter vitaindító beszédét azzal a gondolattal kezdte, hogy e téma nem kizárólag politikai és tudományos oldalról közelíthető meg, hiszen nincs mindenre érvényes megoldás a női szerepek kapcsán sem, ezért a személyes elemek meghatározóak. A nők diplomáciában betöltött szerepéről elmondta: nagyon fontos, hogy legyenek nők a diplomáciában, és örvendes, hogy mind többen vannak. A miniszter ugyanakkor nem azért került a nemzetközi diplomácia világába – s most, leköszönő miniszterként ismét oda tér vissza –, mert azt eltervezte, hanem mert volt mondanivalója a partnereknek, s emellett, mint fogalmaz, történetesen nőként tette ezt.

Ám ha a kérdés az, hogy az a tény, hogy nő, szerepet játszott-e a karrierje tempójának alakulásában, a válasz: igen. Hiszen egy nőnek figyelembe kell vennie a biológiai adottságokat, s így a családalapítással kapcsolatos álmait, terveit. Férfiaknak és nőknek megvannak a természetes adottságaik, képességeik, érzelmi és fizikai jellemzőik. „A magyar alaptörvénnyel összhangban mondhatom, hogy nem kérdőjelezhetjük meg a biológia és a természet szabályait, törvényszerűségeit, az anya tehát nő, aki nőnek született, az apa pedig férfi, aki férfinak született” – szögezte le.

A miniszter számos példát említett a történelemből a nők szerepvállalására, majd a covid-időket idézte, amikor is fontos meglátásaik voltak a női politikusoknak, akiket anyai tapasztalataik is segítettek annak kidolgozásában, miképpen lehet az új helyzethez alkalmazkodni. A nők férfiakétól eltérő kommunikációja is szóba került: a nők sok esetben bátran kérdeznek, nem riadva vissza attól sem, »

Deli Gergely rektor a nők diplomáciában betöltött szerepéről beszélt megnyitóbeszédében

A Bogay Katalin nagykövet által vezetett panelbeszélgetés női vezetőkkel

hogy esetleg naivnak hatnak – teszik mindezt a kedvezőbb végeredmény és a közösség érdekében.

Az ecuadori Maria Fernanda Espinosa, az ENSZ-közgyűlés 73. ülésének elnöke videóüzenet formájában osztotta meg gondolatait. „A diplomácia – amely a megegyezés és a párbeszéd művészete – mindig is a béketeremtésnek, a konfliktusmegoldásnak, a fenntartható fejlődés támogatásának és a nemzetek közti együttműködés elősegítésének nélkülözhetetlen eszköze volt. A történelem folyamán a nők ebben mindig is fontos szerepet játszottak, jóllehet gyakran alulreprezentáltak” – állapította meg. Számos sztereotípiát megcáfolva nagyon sok női diplomata járult hozzá ahhoz, hogy a nők hallathassák hangjukat a nemzetközi szervezetekben. A Global Women Leader's Voices szervezet jelentését idézve Maria Fernanda Espinosa rámutatott: 33 multilaterális nemzetközi szervezetben 1945-től kezdődően vizsgálták a női vezetők számának alakulását. 382 vezető közül mindössze 47-en voltak nők, s ma is csak e szervezetek egyharmadának élén áll nő. „Bontsuk le a nők érvényesülését akadályozó tényezőket azáltal, hogy olyan környezetet biztosítunk, amely támogatja őket, és segíti a következő nemzedékek női diplomatáit is networkinggel, tudásmegosztással” – indítványozta.

Az előadásokat követő panelbeszélgetéseken Susan Kleebank brazil, Caroline Charette kanadai, Szaud Al-Samszi egyesült arab emírségekbeli nagykövetek, valamint Ferencz Orsolya úrkutatásért felelős miniszteri biztos és Breuer Klára, hazánk finnországi nagykövete cseréltek véleményt. Susan Kleebank hozzászólásában szóba került a vonatkozó brazil szabályozás, illetve Bertha Lutz brazil diplomata is, aki az ENSZ Alapokmányát aláíró négy nő egyike volt. Caroline Charette a kanadai társadalom igényeinek és hozzáállásának fontosságáról szolt, valamint arról, miképpen támogatta mindezt a törvényhozás – ma pedig Kanadának már több női, mint férfi nagykövete van. Egyedüli férfi résztvevőként Szaud Al-Samszi úgy fogalmazott: akkor szolgálja jól a hazáját, ha a nőknek és a férfiaknak azonos hatalmat, jogokat igyekszik biztosítani.

Breuer Klára személyes emlékei alapján idézte fel a hosszú utat, amelynek eredményeként ma már számottevően több nő dolgozik a magyar diplomáciában, mint a rendszerváltást követő években, amikor pályakezdőként alig-alig találkozott nőkkel a külügy világában. A fiatal nőknek azt tanácsolta, hogy legyenek tudatosak és éljenek a szakmai útjuk során kínálkozó lehetőségekkel.

Ferencz Orsolya arra hívta fel a figyelmet, hogy noha az egyetemen még jelen vannak a nők a korábban férfiasabbnak tartott szakokon is, később „eltűnnek”. A tudományos világnak pedig szüksége van rájuk, nem lenne szabad a társadalomnak elveszítenie őket, küzdeni kell tehát a sztereotípiák ellen. Az ISS-en is az a szerencsés, ha fele-fele arányban vannak nők és férfiak, hiszen komplex problémákat kell megoldani – utalt a Nemzetközi Űrállomás szakembereire. Az egész társadalomnak szüksége van a női és a férfi megközelítésre. Üzenete a nőknek: yes, you can, azaz meg tudod csinálni. A férfiakról pedig azt kéri, támogassák a nőket abban, hogy több önbizalmuk legyen.

Koller Boglárka az esélyegyenlőségi index adatait ismertette. Eszerint a huszonhét uniós tagállamból Magyarország a huszonötödik helyen áll – ami nem jó, de pár éve még se-reghajtok voltunk. Néhány szempont alapján kedvező itthon a helyzet – ilyen például a nők aránya a felsőoktatásban –, ám a parlamenti képviselők között nagyon kevés nő van még mindig, és a tudományos életben betöltött számarányuk tekintetében sem lehetünk elégedettek.

Szöveg: Kovács Lilla
Fotó: Szilágyi Dénes

Fókuszban az alapjogok és a kisebbségvédelem

A pandémia óta első ízben rendezték meg jelenléti formában a Global Minority Rights Summer School programsorozatot, amely az NKE Nemzetközi Jogi Tanszéke, a Tom Lantos Intézet, a University of London berkeiben működő Human Rights Consortium és a Minority Rights Group International közös szervezésében valósult meg a Ludovika Campuson. Ezzel egy időben ugyanitt tartották meg a Rendezett Szabadság Iskola Közép-Európában (Ordered Liberty School in Central Europe) nemzetközi jogi nyári iskolát a Louisville-i Egyetem és az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar közös szervezésében.

Nyári egyetem a kisebbségvédelemről

A rendezvény megnyitóján Deli Gergely, az NKE rektora ismertette az intézmény képzési palettájának főbb elemeit, hangsúlyozva: a nemzetközi jogi, a katonai, a rendészeti, a vízgazdálkodási és az egyéb oktatási területek mind a közszolgálathoz,

a közsférához kötődnek. Az NKE regionális tudásközpontként működik – fogalmazott. A kisebbségi jogok témája Magyarország számára máig kifejezetten releváns: számos kisebbség él hazánkban, és nagyon sok magyar él határainkon kívül kisebbségben. Az NKE kiemelt figyelmet szentel e jogterületnek, a Nemzetközi Jogi

Tanszék a kezdetektől részt vesz e nyári egyetem szervezésében. Az egyhetes programsorozat remek platformot kínál a felsőoktatás, a nonprofit szervezetek, valamint a kormányzati intézmények közötti kooperációra – emelte ki Deli Gergely. Bíró Anna-Mária, a Tom Lantos Institute igazgatója is köszöntötte »

Varga Réka, az ÁNTK dékánja (k) és Russell L. Weaver professzor (j) a nemzetközi jogi nyári iskola megnyitóján

a hallgatókat. Öröm, hogy három év Zoomon folytatott tanulás után most élőben kaphatunk energiát egymástól és cserélhetünk eszmét kisebbségvédelmi kérdésekről – mondta. Vízi Balázs, az NKE Nemzetközi Jogi Tanszékének docense azt emelte ki, hogy immár 11-ik alkalommal rendezik meg e programot. Örömet fejezte ki, hogy számos kontinensről érkeztek résztvevők. Nagyon érzékeny e téma régióknak számára. Helyi, történelmi tapasztalataink révén fogékonyak vagyunk a kisebbségvédelemmel kapcsolatos kérdésekre; e nyári egyetem

Bartóki-Gönczi Balázs, az EJKK Világúrrjog és -Politikai Kutatóintézetének vezetője

fontos hozadéka, hogy tanulhatunk más régiók kapcsolódó tapasztalataiból is – mutatott rá. Corinne Lennox, a Londoni Egyetem Nemzetközösségi Tanulmányok Intézetének emberi jogi előadója, a School of Advanced Study központ Human Rights Consortium igazgatóhelyettese a program nemzetközi jellegét emelte ki, hiszen az a világ minden pontján élő kisebbségekről szól. Fontos erősíteni és nemzetközi szintre emelni a szolidaritást és a kisebbségek védelmét – vélekedett. Ehhez nagyon hasznos egymás megismerése – amihez a következő egy hét fontos tapasztalatokkal járul hozzá. A szervező intézmények képviselőinek köszöntői után a hallgatók is bemutatkoztak: jellemzően doktori tanulmányokat folytató kutatók érkeztek, sokan közülük személyes tapasztalataik, megéléseik okán is ismerve, értve a kisebbségi lét kihívásait.

A Romániában élő magyarok, az afrikai kisebbségekhez tartozók, az orosz–ukrán, a moldovai, valamint a nyugat-európai és a dél-amerikai résztvevők egyaránt kifejezték reményüket a tekintetben, hogy nemcsak az előadásokból, de egymástól is sokat tanulnak majd az elkövetkező napokban.

Nemzetközi jogi nyári iskola

Az esemény résztvevőit Varga Réka, az NKE Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar dékánja köszöntötte. Elmondta, a nyári iskola nem csupán az iskolapadban való tanulásról, hanem egymás és a fogadó város, azaz Budapest megismeréséről is szólhat. A dékán hangsúlyozta, a kar nemzetközi stratégiájának fontos eleme, hogy Európán túl is nemzetközi kapcsolatokat építsen. Szerencsére – emelte ki a dékán – a Louisville-i

Egyetemmel való együttműködés nem merül ki csupán e nyári iskola rendszeres megszervezésében.

Russell L. Weaver, a Louisville-i Egyetem jogászprofesszora rövid megnyitójában szintén a szervezőket dicsérte, valamint arra bátorította a hallgatókat, hogy látogassák meg Budapest nevezetességeit, különösen a múzeumokat és a fürdőket. Végül Bartóki-Gönczy Balázs, az NKE Eötvös József Kutatóközpont Világúrrjog és -Politikai Kutatóintézetének vezetője a hallgatók előtt álló két hét legfontosabb programjait és az egyéb technikai tudnivalókat ismertette.

Az első kurzust Russell L. Weaver professzor Szólásszabadság és a médiatörvény címmel tartotta meg a hallgatóknak. Előadását XIV. Lajos francia királlyal kezdte, aki saját uralmát közvetlenül Istentől származtatta. A második személyiség, akit megemlégett, Johannes Gutenberg volt. Találmánya, a nyomtatás, radikálisan

lerövidítette az időt, amely alatt egy könyvet el lehetett készíteni. Ennek kulturális hatása többek között a kormányzás lehetséges formáiról szóló európai vitákat is felélesztette. Nem sokkal később, a tengerentúlon Thomas Jefferson megírta az Amerikai Egyesült Államok Függetlenségi Nyilatkozatát, amely radikálisan más nyelven szólt a kormányzás alapvető alkotóelemeiről, hiszen fókuszába az Isten helyett az egyenlőnek teremtett embereket tette. A téma történelmi áttekintése során a professzor azt is kiemelte, hogy az USA – amelyet lakói úgy népesítettek be, hogy saját, gyakran nem megbízható és az életükre törő kormányaik elől menekültek – olyan hatalmat akart létrehozni, amely mindig ellenőrizhető, munkáját fékek és ellensúlyok szabályozzák, s benne a szólásszabadság mindig alapvető érték.

Szöveg: Kovács Lilla, Sarnyai Tibor

Fotó: Szilágyi Dénes

A Global Minority Rights Summer School külföldi hallgatói

70 BODA

Törökszentmiklóson született, családja első gyermekeként, így kilenc testvérének nevelésében is aktívan kivette a részét. Szakmunkás, majd szakközépiskolai végzettséget szerzett, később önszorgalomból munka mellett leérettségizett. Majd két évtizedes sikeres katonai pályafutás után átszerelt a rendőrség állományába, ahol négy sikeres ENSZ-rendőri missziót vezetett. Kiemelkedő szerepe volt a BM Nemzetközi Oktatási Központ (NOK) életre hívásában és fejlesztésében. Magabiztosan megállta helyét a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat vezetőjeként és a Nemzeti

Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának élén is. Boda József nyá. nb. vezérőrnaggyal hetvenedik születésnapja alkalmából beszélgettünk.

● Miként emlékezik vissza a gyerekkorára?

Szép gyerekkorom volt, sokat törődtek velünk a szüleink. Legidősebb gyerekként én is kivettem a részem az otthoni teendőkből; elsődlegesen a testvéreimmel foglalkoztam, ami később gyereknevelésnél hasznos tapasztalat volt.

Szerettem volna többet segíteni a szüleimnek, ezért már tizenkét éves koromban vízfordóként kezdtem dolgozni a mezőgazdasági termelőszövetkezetnél; emlékezetes két év volt. Nem voltam kitért tanuló, ezért apám javaslatára és a család érdekeit szem előtt tartva szakmunkástanuló lettem. Egy olyan emelt szintű képzési programban vettem részt, ahol három nap elméleti oktatást két nap járműjavító gyakorlat követett. Három év alatt szakmunkástanulói végzettséget szereztem, amely megfelelt az akkori szakközépiskola első két osztályának; ezt követően újabb két év alatt esti tagozaton megszereztem az érettségit is.

● Hogyan kezdődött az egyenruha iránti vonzalma?

Talán nagyapámnak köszönhetem, aki részt vett az első világháborúban: kisgyermekként rengeteget harcoltunk egymással a közeli erdőben, az általa faragott fapuskával.

● „Fejed kemény, lábad erős, te is lehetsz ejtőernyős!” – szól az ejtőernyősök jelmondata. Ha nem tévedek, 1969. május 2. egy örök szerelem kezdőnapja...

Tizenöt évesen jelentkeztem ejtőernyősnek. Akkoriban D1-8 típusú szovjet ernyőnk volt, amelyet nehezen lehetett irányítani, ráadásul alig voltam hatvan kilogramm, ezért többször is a reptér melletti fásor lombjai fogtak meg. Hüse Károly törzsőrmeister – későbbi világbajnoki hatodik helyezett ejtőernyős ikon – volt az ugratóparancsnokom.

Az ejtőernyőssé válás kemény és alapos felkészülést igényelt; egy évig csak szárazföldi edzésen vettünk részt. A korabeli szovjet ernyőkkel a földet érés nehézségei szintén komoly kihívást jelentettek.

● Felderítő szakra jelentkezett a Kossuth Lajos Katonai Főiskolára, 1976-ban avatták tisztté. 1991-ig mélységi felderítő csoportparancsnok, századparancsnok és törzsfőnök volt Szolnokon, majd Szombathelyen. Hogyan emlékezik vissza a katonai évekre?

A főiskola első éve után Szabadszállásra kerültem nyári csapatgyakorlatra, egy harcokocsizred csapatfelderítő századához. Mély víz volt számomra, mert akkoriban csupán egyetlen tiszt szolgált

a századnál, de jól boldogultam élesben, sikerült megtalálnom a hangot a sor-katonákkal. Öt év csoportparancsnoki munka után mélységi felderítő századparancsnok lettem Szombathelyen, ahol három év után felajánlották, hogy jelentkezsek a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiára, amire természetesen igent mondtam. A képzés végeztével tanítani szerettem volna, de Szolnokra kerültem törzsfőnöknek. Aki akkoriban katona volt, tudja, hogy szinte mindenért a törzsfőnök volt a felelős: például a bevonulások és a leszerelések megszervezéséért, a felderítéséért, az alakulat napi életének megszervezéséért, tervezéséért, a napi létszámjelentésekért vagy az ór- és ügyeleti szolgálatért. Nem volt a legkedvesebb beosztásom, ugyanakkor nagyon sokat tanultam ez alatt a négy év alatt. Ekkoriban kerültem be – eredeti beosztásom mellett – a Honvédelmi Minisztérium által létrehozott fegyverzet-ellenőrző csoportba, amely a hagyományos fegyverek nemzetközi ellenőrzésével foglalkozott, és képesítést is szereztem.

● 1991-ben került át a rendőrség állományába: az ORFK Rendőrség Különleges Szolgálatának (RKSZ) parancsnokhelyettese lett.

Visszautasíthatatlan ajánlatot kaptam: előléptetést, lakást, fizetésemelést és USA-beli kiképzést. Ennek ellenére kikértem katonai előjáróim véleményét, hiszen nagyon szerettem volna a szolnoki mélységi felderítő alakulat parancsnoka lenni; azonban már zajlott a honvédség leépítése, így ott nem kaphattam parancsnoki beosztást. Az RKSZ egy igazán fegyelmezett, jól felkészült, különleges rendőri alakulattá vált. Számos sikeres elfogást (elsősorban veszélyes, fegyveres bűnözők) és biztosítást (pápalátogatás, izraeli rendőrfőnök látogatása stb.) tudhattunk magunk mögött.

Kambodzsában, mint megyei rendőrfőkapitány

● Ebben az időszakban lett az ENSZ nemzetközi rendőri békefenntartás rendszerváltás utáni első magyar parancsnoka, megkezdve külföldi szolgálatait sorát...

1992-ben egy százfős kambodzsai misszió vezetőjének jelöltek, de végül nem engem választottak. Tíz nappal az indulás előtt azonban kiderült, hogy mégis én leszek a misszióvezető. Utazás volt az ismeretlenbe; mindössze néhány napom maradt a védőoltások felvételére és az összerázó képzésre. A kontingens önként

jelentkezőkből álló alakulat volt. Sokan gyengén vagy egyáltalán nem beszéltek angolul vagy franciául. Huszonhatan például a Rendőrtiszti Főiskola második évfolyamos hallgatói közül kerültek ki, de jelen voltak a kontingensben a határőrség, a nemzetbiztonsági szolgálatok tagjai és a külügyminisztérium diplomatái, valamint két rendőrnő is. A kontingensparancsnoki beosztás mellett Prey Veng tartomány ENSZ-rendőri vezetését kaptam feladatul. Talán már az eddigiekből is látszik, hogy nem volt egyszerű feladat a százfős magyar kontingenst és egy több mint kétszáz fős ENSZ nemzetközi rendőri köteléket vezetni. Habár öt alkalommal fegyveres támadás is érte a magyar kontingens tagjait, összesen egy lepatanó lövedék általi sebesüléssel és a malária által okozott súlyosabb lefolyású betegséggel fejeztük be a missziót. A legnagyobb eredmény, hogy mind a 129 embert sikerült épségben hazahozni. 1993 végén – főkapitányi megbízásból – Zsinka András r. alezredes (akivel később nagyon szoros szakmai és baráti kapcsolatba kerültem a közelmúltban bekövetkezett haláláig) keresett meg ismét, és arra kért, hogy vállaljam el egy magyar ENSZ-rendőri kontingens vezetését Mozambikban. A déli régió parancsnoka lettem, ahol a helyi rendőrséget ellenőriztük és garantáltuk a választások biztonságát.

Közben folytattam doktori tanulmányaimat: 1995-ben tudományos fokozatot szereztem a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen mélységi felderítésből; és ebben az évben került sor az ezredik ejtőernyős ugrásomra is.

Akkoriban kaptam a harmadik missziós felkérést, ezúttal

Boszniába. Nem igazán szerettem volna újból otthagyni az RKSZ-nél lévő parancsnokhelyettesi beosztásomat, mert attól tartottam, hogy nem fogok tudni oda visszatérni a misszió befejezése után. Végül vezetésemmel indult el a magyar rendőri kontingens 1996. március 10-én. Banja Luka régióba kerültem, ahol Prijedor megye ENSZ által delegált rendőri vezetője lettem. Feladatunk – többek között – a háborús bűnösök felkutatása volt. Sikeresen teljesítettük ezt a küldetésünket is, ami közrejátszott abban, hogy kilenc hónap után Banja Luka régió ENSZ által delegált rendőrfőkapitány-helyettese, majd főkapitánya lehettem.

● A közelmúltban jelent meg missziós tapasztalatairól szóló könyve.

Az NKE vezetésének köszönhetően nemrég mutatták be az Országos Rendőr-főkapitányságon a Rendőrök kék baretben című könyvem, amely a régi adósságomat törlesztettem több mint ezer magyar rendvédelmi szakember felé, akik ezekben az embert próbáló és veszélyes missziókban helytálltak. A kötet két részből áll: az első rész kézikönyvként szolgál a rendőri békefenntartó és válságkezelő missziókba indulók számára, a második részben pedig feldolgoztuk azoknak a misszióknak a történetét, ahol magyar rendvédelmi szakértők szolgáltak.

● Rendőri és nemzetbiztonsági vezetőként nagyon sikeres és mozgalmas életútja volt, miközben folyamatosan képezte magát.

Három sikeres misszió után szerettem volna az RKSZ vezetője lenni, de a főkapitány közbiztonsági helyettese ezt nem támogatta, sőt mire másfél év külszolgálat után visszajöttem, megszüntették parancsnokhelyettesi beosztásomat is. Zsinka András közbenjárására a Nemzetközi Rendészeti Akadémiára (ILEA) kerülhettem magyar igazgatónak, és előléptettek ezredessé. 1998-ban Pintér Sándor belügyminiszter megbízott a BM Nemzeti Oktatási

Központ (NOK) megalapításával. De feladatul kaptuk hazánk képviselőjét is az Európai Rendőr Akadémia Vezető Testületében (CEPOL).

Hogy hiteles legyek a munkámban, 2004-ben jelentkeztem a koszovói ENSZ-misszió rendőri vezetői beosztására. Bár az interjúm jól sikerült, de a dán misszióvezető egy dán rendőrtisztet választott a beosztásra, nekem pedig felajánlották, hogy vegyem át a grúziai ENSZ-misszió rendőri főtanácsadói beosztását, amelyet azután 2004 és 2006 között töltöttem be.

2010-ben a – nagyjából harminc fővel, osztály besorolású szervezetként megalakított – NOK főigazgatóság lett, immár 110 fővel, ennek köszönhetően, Turi András rendészeti államtitkár javaslatára neveztek ki rendőrdandártábornokká.

Nem sokkal később kaptam felkérést a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat vezetésére, amit rövid gondolkodási idő után elvállaltam.

A szakszolgálat feladatai túlnőnek a nemzetbiztonság területén: a meglévő, koncentrált kapacitásaival egyaránt kiszolgálja a nemzetbiztonsági szolgálatokat, a rendvédelmi szerveket és az ügyészséget. Nagyon jól éreztem itt magam; ebben az időben indítottunk fejlesztéseket az informatikai szakértői és a kiberbiztonsági területeken.

● Hogyan emlékezik vissza az NKE-n töltött éveire?

2014-ben egy évig a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ (SZEBEK) főigazgatója voltam, de 2012-től már oktattam a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen, valamint 2013 és 2017 között vezettem az egyetem Nemzetbiztonsági Intézet Polgári Nemzetbiztonsági Tanszékét.

2015-ben kapóra jött a Rendészettudományi Kar (RTK) dékáni pályázata, mert szerettem volna a nyugdíjazás felső korhatáráig – 65 éves koromig – szolgálni. Nem ismertem a felsőoktatást, de eredményes, szép három

Göncz Árpád köztársasági elnökkel Okucaniban

évet (2015–2018) tölthettem a karon, ami jórészt annak is betudható, hogy sikerült nagyon jó és felkészült, nyelveket beszélő helyetteseket választanom. Egyebek mellett ebben az időszakban valósult meg a négyéves képzésre való átállás, a Ludovika Campusra költözés, valamint megteremtettük az alapját a további képzésnek. Nagy jelentőségűnek tartom, hogy két év megfeszített munkával sikerült elkészítenünk a Rendészettudományi szaklexikont. Köszönhetően az NKE vezetése és az RTK oktatói állomány erőfeszítéseinek, az eltelt évek során a Rendészettudományi Kar a hazai és nemzetközi felsőoktatás elismert műhelyévé, szereplőjévé vált, és kiemelkedő népszerűségnek örvend a felvételizők körében is.

Máig nem szakadtam el az egyetememtől, a kartól és a tudományos munkától, hiszen az NKE Tanácsadó Testületének tagja vagyok, és a Belügyi Szemle idegen nyelvi lektora.

● Mi a vezetői hitvallása és milyen tanácsokat adna a következő generáció számára?

Annyi tiszteletet adj meg másoknak, amennyit tőlük elvársz a magad számára! A szerénység az, aminek minden vezetőt jellemeznie kellene. Legyenek kitartók és szorgalmasak munkájuk során, és ez előbb-utóbb meghozza a

várt eredményt! A lelkiismeretesen végzett munkának és az egész életen át tartó tanulásnak szintén jelen kell lennie a vezetők életében.

● Milyen tervei vannak a jövőre? Az utolsó ejtőernyős ugrásomat (1034) 2017-ben, a volt szolnoki sorkatonáimmal hajtottam végre. Ezt szerettem volna megismételni velük a hetvenedik születésnapomhoz kapcsolódóan, de a 2021-ben végrehajtott szívműtetem miatt nem kaptam meg az ehhez szükséges orvosi engedélyt. Remélem, jövőre sikerül!

Szeretnék több időt tölteni a családommal: gyermekeimmel, unokáimmal és dédunokáimmal. Jelenleg is több társadalmi szervezetben tevékenykedem, valamint tanácsadói tevékenységet is folytatok, ami kitölti a mindennapjaimat. Nemrég pedig hozzákezdtem egy, a magyar nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló kiadvány elkészítéséhez, ami szintén sok időmet emészt fel. Szabadidőmet elsősorban olvasással, kirándulással, filmnézéssel töltöm; kifejezetten szeretem a történelmi témájú filmeket. Az interjú teljes, eredeti szövegét a Magyar Rendészet folyóiratban olvashatják.

Szerző: Dr. Christión László r. dandártábornok, oktatási rektorhelyettes, a Magyar Rendészet folyóirat főszerkesztője

Fotó: Boda József archívuma.

Megújulás a digitális oktatásban

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) új fejlesztési fázisba kezdett, amely a képzések teljes vertikumát felölelő digitális oktatás területén, az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének támogatásával valósul meg. A projekt minden programelemében megjelenik a kutatómegalapozó és nyomon követő akciókutatás, a know-how, az oktatás, valamint a szabályozás és az informatikai eszközök.

A XXI. század kihívásai nagymértékben érintik a felsőoktatást is, ezekre az NKE olyan oktatási innovációkkal és minőségi képzések kialakításával kíván válaszolni, amelyek igazodnak a piaci igényekhez, és értékteremtő módon járulnak hozzá a versenyképes képzési struktúra megteremtéséhez. A 2020 elején megjelenő világjárvány a digitális oktatás tesztidőszaka volt, egyben tudatosította az NKE szerepét a társadalom alkalmazkodóképességének fenntartásában is. Ez utóbbiban kiemelten fontos szerep jut a hatékony és kreatív tanulásnak, amelynek elengedhetetlen feltétele a digitalizáció, ezért az intézmény alapul veszi és épít a korábban elindított Kreatív Tanulás Programra, amely a hallgatói képességek fejlesztését és értékelését szolgálja. A Gyakorlatorientált felsőfokú képzések fejlesztése a Nemzeti Közzolgálati Egyetemen elnevezésű projekt 2022. szeptember 1. és 2026. február 28. között valósul meg, legfontosabb eleme

a pedagógiai-oktatómódszertani megújulás, amely támogatja a hallgatói képességek fejlesztését és értékelését, az egyéni tanulási utak mentorálását és a személyességen alapuló szakmai közösségek művelését. A tanulási szereplők gyakorlatorientált készségfejlesztésének főbb pillére a tanulástámogató eszközök és módszerek kidolgozása, illetve az oktatási eredményeket értékelő mechanizmusok és eljárások gazdagítása úgy, hogy ezek mindvégig figyelemmel legyenek a hivatásrendek szakmai szabályaira és a jövőbeli munkáltatói igényekre, valamint az életpályákra egyaránt.

„Legalább 4000 hallgató és munkatárs nyelvi- és digitáliskompetencia-fejlesztését, korszerű szoftverkörnyezetben működő oktatási laborok kialakítását célozzuk meg a projekttel, vagyis legalább akkora hangsúlyt fektetünk a készségek

fejlesztésére, mint az infokommunikációs eszközökre” – mondta Budai Balázs Benjamin, a projekt szakmai vezetője, az NKE Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Közzszervezési és Infotechnológiai Tanszékének vezetője.

A fejlesztések főként a tanulási szereplők gyakorlatorientált készségfejlesztésére, a képzés kimeneti hatékonyságának növelésére, valamint a nemzetközi képzési hálózati aktivitás és mobilitás bővítésére irányulnak. A projekt célja, hogy az NKE-n olyan digitális oktatási tér jöjjön létre, amely rugalmasabb és hatékonyabb tanulást biztosító tudásmegosztási módszerekre épül. A fejlesztések és a digitális pedagógiai tudás alkotásának szervezeti keretét egy új, a közösségi tanulás elvére épülő rendszer hálózata jelenti majd.

Szerző: Sallai Zsófia

A projekt az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének (RRF-2.1.2-21-2022-00006) keretében valósul meg, összköltsége 2.347.695.077 Ft.

Egyedülálló kutatástámogatás

A Tudománystratégiai Osztály (TSO) 2022 tavaszán kezdte meg működését a Rektori Tanácsadó Iroda kötelékében. Feladataink sokrétűek: a TSO valamennyi munkatársa maga is aktív kutató, így kutatási feladataink is vannak, a fő profilunk mégis a mentorálás, pontosabban az egyetem munkatársainak támogatása nemzetközi publikációk készítésében és közzétételében. Ennek megfelelően a mentori csapat kiválasztásánál a fő szempontok a folyamatos nemzetközi publikációs aktivitás, illetve a kutatócsapatban, kutatói közösségben szerzett nemzetközi tapasztalat voltak. A TSO mentori csapatát – és ezen keresztül a mentorált kollegák munkáját – egy kutatómódszertani team és egy anyanyelvi lektor is segíti.

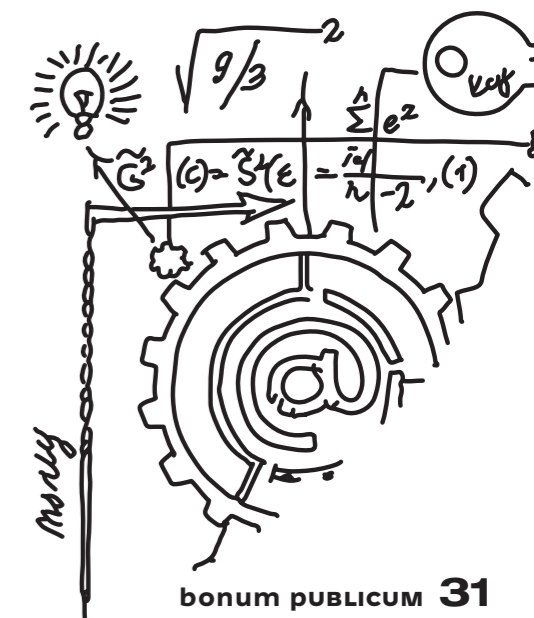
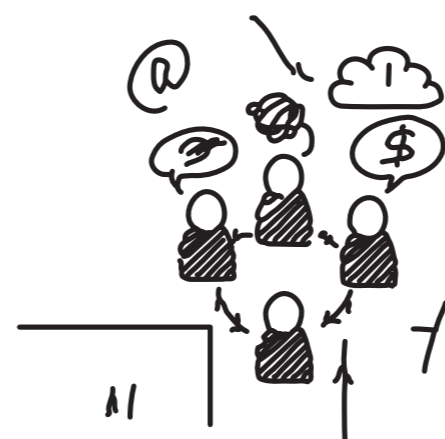
A kutatástámogatásnak ez a komplex rendszere ismereteink szerint nemcsak Magyarországon egyedülálló, de világviszonylatban is unikum, erről meggyőződhattünk azokon a nemzetközi workshopokon és más vendégszerepléseken, ahol az osztály tevékenységét bemutattuk.

Ahogy dolgozunk

A megalakulásunk óta eltelt esztendő tapasztalatai néhány hónap alatt kikristályosodtak. Egyfelől ma már világosan látszik, hogy a leghatékonyabb munka egyéni mentorálás keretében működhet, hiszen minden kutatónak,

kutatócsoportnak sajátos kutatási témája, megközelítése és módszertani eszköztára van, és a publikációs platformra vonatkozóan is egyéni elképzeléseik vannak. Másfelől az is beigazolódtott, hogy a kutatás minél korábbi fázisában fordulnak hozzánk a kollégák, annál hatékonyabban tudjuk őket támogatni a munkájukban. Az általunk javasolt metódus a következő: ha a kutató vagy a kutatói team már a kutatási kérdés megfogalmazásánál megkeres bennünket, akkor rögtön el tudunk menni a módszertani csapathoz, akikkel közösen megbeszéljük, hogy az adott kutatási kérdéshez lehetséges-e jó minőségű adatot szerezni. A rendelkezésre álló, illetve kigyűjtendő adatok minőségének fényében a kutatási kérdéseket vagy hipotéziseket az adatokhoz illesztjük, és szükség szerint segítünk az adatgyűjtés szakmai támogatásában is. Ezzel párhuzamosan mentoraink segítenek a célok és lehetőségek megfelelő folyóirat kiválasztásában, és megbeszéljük, milyen struktúrát érdemes követni

a cikk megírásakor annak érdekében, hogy maximalizáljuk a sikeres publikálás esélyeit. Ugyanakkor el kell mondanunk, hogy – bár az esélyeket jelentősen növelhetjük – senki nem tud garanciát vállalni a célzott folyóiratban való megjelenésre. Valljuk azonban, hogy egy jó kézirat előbb-utóbb meg tud jelenni jó helyen, ehhez azonban kitartásra és türelemre van szükség. »

Ennek megfelelően a mentorok egyfajta „akadémiai pszichológusként” vagy coach-ként is működnek.

Ha egy kézirat elkészült és benyújtásra érdemesnek tűnik, akkor elvégezzük a cikk anyanyelvi lektorálását. Erre – a szerző nyelvtudásától függetlenül – mindenképp szükség van, hiszen a cikknek ideális esetben pontosan úgy kell kinéznie, mintha egy angol anyanyelvű kutató nyújtotta volna be. Empirikus kutatások igazolják ugyanis, hogy amennyiben a cikk nyelvi szintje nem éri el az anyanyelvi szintet, úgy azt mind a szerkesztők, mind a lektorok lepontozhatják, ezáltal – a tudományos relevanciától és tartalomtól függetlenül – elutasíthatják. Mivel a jelentős folyóiratok elfogadási rátája amúgy is rendkívül alacsony, ezt az eshetőséget mindenképp érdemes kizárni.

Abban az időszakban, amíg a benyújtott kézirat a bírálóknál van, együtt izgulunk a szerzőkkel. Annak drukkolunk, hogy a lektorok csak változtatásokat kérjenek, de ne utasítsák el a cikket. Ha a szerzők megkapják a döntésről szóló értesítést, felveszik

velünk a kapcsolatot. Elutasítás esetén keresünk újabb folyóiratot, ha pedig megkapják a lehetőséget a cikk átdolgozására, akkor azt a folyamatot támogatjuk. Mi azt szoktuk mondani, hogy ha egy szerkesztő – a bírálatok alapján – lehetőséget ad az átdolgozásra, akkor onnan már jó eséllyel el lehet navigálni a cikket a megjelenésig, ehhez azonban újabb, olykor nagy erőfeszítésekre van szükség. Az átdolgozásnál – ha a szerzők igénylik – végig velük vagyunk, segítünk a válaszlevél megfogalmazásában is, illetve az új verzióhoz készült változtatásokat, kiegészítéseket szintén anyanyelvi lektorral nézetjük át.

Eddigi eredményeink

A TSO csak egy éve kezdte meg működését, és az első pár hónapot – részben a nyári időszakra is tekintettel – elsősorban a csapat felállítására és a működésmód kidolgozására szántuk. A valódi mentori munka 2022 szeptemberében kezdődött el, eredményeink mégis várakozáson felülinek mondhatók. Az osztály mentoráltjai között HHK-s, RTK-s és ÁNTK-s kollégák egyaránt szerepelnek, egyetemi feladatai mellett a TSO az ÁNTK TKP projektjeit is támogatja. Eddigi működése során a TSO közel negyven kutatási projektet támogatott, ezekből jelenleg is 25 csapattal

dolgozik együtt. A projektekből eddig több mint egy tucat kézirat készült el, amelyeknek az anyanyelvi lektorálása is megtörtént. Ez a szám rendkívül magasnak mondható, hiszen általában ritka, hogy – kutatással együtt – egy kézirat egy éven belül el tud készülni. A kiváló tempó nemesak a mentori munka fontosságát és sikerességét mutatja, hanem a hozzánk forduló kutatók lelkesedését és profizmusát is legalább annyira tükrözi. Különösen nagy eredménynek tekintjük, hogy számos kéziratot már be is fogadtak, ezek közül több már meg is jelent, valamennyien rangos, nemzetközi, Scopus-indexált, tehát Q ranggal jelzett folyóiratban. A legtöbb hozzánk

forduló kollégának ezek a cikkek az első Q-s cikkei, ezért tapasztalataink szerint határtalanul örülnek, amikor írásaikat megpillanthatják szakterületük valamely rangos folyóiratában. Azon túl ugyanis, hogy a nemzetközi cikkek publikálása számos karrierponton kötelező, így például az egyetemi tanári pályázatok esetében is, a legtöbb kutató számára a Q-s publikáció megjelentetése saját jogon is kihívást jelent, s a sikert egyértelmű győzelemként élik meg.

A mentori munka mellett az osztály munkatársai saját kutatási és oktatói feladataikat sem hanyagolhatták el. A TSO munkatársainak az elmúlt évben 30 darab Q-s cikke jelent meg,

ezek közül 15 a legmagasabb, Q1-es kategóriában. Az Osztály ezenkívül összeállított egy tíz fejezetből álló kutatómódszertani kézikönyvet *Tudománysztratégia – Gyakorlati útmutató kutatóknak* címmel, amely a Ludovika Kiadó gondozásában jelenik meg. Úgy gondoljuk ugyanis, hogy mentorként egyfajta szerepmodellt is kell nyújtanunk, ehhez pedig szükséges a folyamatos kutatás és sikeres publikálás: ezzel tudjuk megmutatni a mentoráltaknak, hogy olyan úton vezetjük őket végig, amelyet magunk is többször, újra és újra végigjártunk, s rendre célba is érünk.

Szerző: Demeter Márton,
a Tudománysztratégiai Osztály vezetője

A hadtörténelem az élet tanítómestere?

„Isten a huszárt a lovával együtt teremtette. Egy lélek, két test”
– vallja Hadik András tábornok a nemrég bemutatott Hadik című filmben, amelynek kapcsán a hadviselés művészetéről és a történelmi filmek jelentőségéről beszélgettünk Csikány Tamás nyá. dandártábornok hadtörténésszel, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) korábbi tudományos rektorhelyettesével.

„A hadtörténelem elsődleges célja saját múltunk, saját történelmünk megismerése, amely nemzeti identitásunk fontos építőköve. Ahhoz, hogy hazafiaságunk tartalmat, mélységet nyerjen, megítélés szerint ismerni kell néhány történelmi eseményt, földrajzi helyet és nemzeti kultúránk kiemelkedő alakjait” – fogalmazza meg Csikány Tamás. A hadtörténész elmondja, az NKE honvédtisztjelöltjei, a leendő katonai vezetők számára

a hadtörténelem azért fontos, mert arra is választ ad, hogy bizonyos történelmi események katonai vezetői miért döntöttek úgy, ahogy. „A hadtörténelem szakmai része a katonai gondolkodást cizellálja, többretegűvé teszi, ezért nevezik hadművészet-történetnek.” A hadviselés művészeté ösi, az emberiséggel szinte egyidős tudomány. Általános törvényszerűségei örökké érvényesek, a mesterséges

intelligencia korában is. „Szun-Ce időszámításunk előtt élt hadvezér A háború művészeté című háromkötetes, klasszikus hadtudományi műve egyszerre tekinthető politikaelméleti, filozófiai és pszichológiai alkotásnak. Útmutatást ad a hadviseléshez, a helyes kormányzáshoz, a konfliktuskezeléshez és az érdekérvényesítéshez egyaránt. A több mint 2000 évvel ezelőtt született alkotás a mai napig a stratégiai gondolkodás alappillére,

taktikáit az élet számos területén tanítják és alkalmazzák.”

Az Y, Z, Alfa generáció és a hadtörténelem

Egyre nehezebb rávenni a diákokat az olvasásra. Egy hadtörténelmi monográfia vagy Hadik-életrajz, legyünk őszinték, nem feltétlenül kelti fel az Y vagy a 2000 után született Z, illetve a 2010 után született Alfa generáció érdeklődését. Egy film viszont, ha hiteles, látványos és akciódús, más eszközökkel, de minden korosztály számára megfelelően tudja érzékeltetni a főhős elhivatottságát, dilemmáit, cselekedetének mértékét. „A történelmi filmeknek rendkívüli jelentőségük van, hiszen direkt módon közvetítik a tudást. Egy jó film, egy jó könyvhöz hasonlóan, kontrasztot is teremt, a legnagyobb drámaiság közepette megnevetet, hiszen a valóságban is – nem csupán katonaként – bizonyos helyzeteket sokszor csak derűvel, jókedvvel lehet túlélni. Jó példa erre a Hadik című film” – hívja fel a figyelmet Csikány Tamás. Az NKE egyetemi tanára hozzáteszi: a mozgalmas akciófilm, meglátása szerint, elsősorban általános és középiskolásoknak készült. Eseményei véresen komolyak, ugyanakkor megmutatják: a huszárok küldetésüket lehetőségnek, az élet ajándékának fogták föl. Úgy gondolták, társaikkal együtt egy kockázatos katonai akcióban részt vállalva lehet, hogy halál – de ha túlélnek, óriási dicsőség – lesz osztályrészük. „Oktatói tevékenységem során megtanultam, ahhoz, hogy a középiskolát végzett korosztályt megnyerjem a saját tantárgyammal, alkalmazkodnom kell. Meg kell ismernem a világukat, követnem kell az érdeklődésüket, meg kell értenem, honnan és hogyan szerzik be az információkat. Ha megértjük, hogy számukra a gyors váltásokkal teli képi világ az elsődleges, akkor nem kérdés, hogy egy-egy lendületes történelmi film a tananyag részévé válhat.”

Huszárvirtus – magyar virtus?

„Minden történelmi kornak megvannak a jellemző fegyvernemei, adott esetben huszárok, tüzerek, gyalogosok. A huszárok lovas csapatnem, fő feladatuk a portyázás, a felderítés, és ha lehetőségük van rá, az ellenségen való rajtaütés, fogolyszerzés, hadisarczedés. Amikor a huszáralakulatokat elkezdtek szervezni, még a hadtudósok is azt vallották, ez a műfaj kizárólag a magyaroknak áll jól, ők tudják igazán jól csinálni” – magyarázza az NKE korábbi tudományos rektorhelyettese. A huszárság a 17–18. századtól válik speciálisan magyar csapatnemmé, holott eredete nagy valószínűséggel a Balkánra nyúlik vissza. Az Oszmán Birodalom terjeszkedésével a 15. században a Balkánon alakultak először könnyűlovas csapatok, amelyek később megjelentek a Habsburg Birodalom területén is.

„Nincs lehetetlen! – ez a legfontosabb üzenete Hadik tetteinek, illetve a róla készült mozifilmnek” – hangsúlyozza Csikány Tamás. „Ha bármilyen katonai feladat kapcsán a legkisebb remény is van annak végrehajtására, akkor azt végre kell hajtani! Zrínyi Miklós (a szigetvári hős dédunokája) jelmondata volt: Sors bona, nihil aliud, azaz Csak jószerecsse kell, semmi más! Am ezzel kapcsolatban azt is el szoktam mondani a hallgatóimnak, hogy maga Zrínyi is úgy gondolta, szerencséje csak annak van, aki mindent meg is tesz annak érdekében, hogy szerencséje legyen!” Hadik András tábornok (is) mindenre kiterjedő előrelátással, a lehetséges nehézségeket és azok megoldásait előre megtervezve készült a küldetésére. Ez a hozzáállás minden katonai vezető számára örök érvényű, a drónok korában is. Az információszerzés, a tájékozottság, a helyzethez alkalmazkodó döntések meghozatala mind-mind a tehetségről és a hozzáértésről tanúskodnak. Egy jó katonai vezető ugyanúgy ismeri a szabályokat, mint bárki más, de egy

háború olyan szituációkat teremtő esemény, amelyre nem lehet felkészülni, sokszor improvizálni kell, és a tudást kreatívan alkalmazni. Azok a tábornokok voltak sikeresek, akik nem a sablonokat követték, hanem új megoldást alkalmaztak az adott helyzetben. „Ezért nem kis nemzeti büszkeséggel emlékszünk Hadik Andrára, aki elnyerte a Habsburg Birodalom legmagasabb katonai beosztást, az Udvari Haditanács elnöke lett, azaz élt a kapott lehetőségekkel, és bizonyíthatta rátermettségét. Talpig becsületesen, az uralkodóhoz, Mária Teréziához hűségesen élt és harcolt” – nyomatékosítja Csikány Tamás.

A híres huszárcsíny

„Mai szaknyelven azt mondanánk, hogy Hadik András – aki az osztrák örökösödési háború alatt (1701–1714) alezredesti rendfokozatból tábornokká küzdötte fel magát – egy ötnapos, kizárólag katonai célú vállalkozás keretében, öt-hatezer emberrel végrehajtotta az európai történelem legismertebb rajtaütését.” Cselekedete nem befolyásolta a 18. század legnagyobb katonai konfliktusának, a hétéves háború (1756–1763) a végkimenetelét, a híres huszárcsínynek nem lett hosszú távú politikai eredménye. Nem foglalta el az ellenséges fővárost, de behatolt Berlinbe és hadisarcot szedett. Tette ezt azzal a kizárólagos céllal, hogy a várostól nyugatra állomásozó porosz főerőt elvonja a szövetséges franciáktól, ezzel kedvezőbb helyzetet teremtsen a Habsburgok számára – engedett bepillantást a részletekbe Csikány Tamás. A kifejezetten veszélyes vállalkozás során Hadik tábornok kizárólag ellenséges területen haladt át, miközben gondoskodnia kellett az emberei (és a huszárok lovainak) élelmezéséről. Figyelnie kellett a folyamatos felderítés mellett arra is, hogy olyan utakon haladjon a lehető legnagyobb titokban, ahol észrevétlen marad, hiszen meglepetést akart okozni »

a poroszoknak, ugyanakkor ebbe még egy lőszerraktár megsemmisítése is belefért. Összességében egy fantasztikus katonai vezetői teljesítménynek lehetünk tanúi.

A film hitelessége

„Szakértőként – elsőként a forgatókönyv olvasása kapcsán – nagyon sok javaslatot tettem arra vonatkozólag, hogy a 18. századi katonai szokásokhoz, módszerekhez igazítsuk a Hadik című filmet. Az volt a célom, hogy az egyenruhától a felszerelésig, a katonai mozgásoktól a vezényszavakig, minden részlet – olyan mélységig, amennyire csak lehetséges – közelítsen a hiteleshez. Számomra nagyon fontos, hogy a huszárok tényleg úgy néztek ki, úgy vágtáztak, úgy sorakoztak fel, ahogyan a filmen látható. Mindazonáltal én tudom a legjobban, hogy a film helyenként történelmileg nem feltétlenül hiteles, de kiemelném, nem is ez volt a cél!” – mondja Csikány Tamás. A hiteles történelmi tényektől való eltérés a mozi műfaji sajátosságaiból fakad, ugyanakkor lehetőségünk van

egy történelmileg minden apró részletben hiteles filmet is megtekintenünk, ez A Hadikok című, Hevér Zoltán által rendezett dokumentumfilm. „A két filmet együtt, egységben kell kezelniük, Szikora János, a Hadik film rendezője is hangsúlyozta, a két alkotás elválaszthatatlan egymástól, érdemes először a tudományos ismeretterjesztő dokumentumfilmet, majd a mozifilmet megnézni, a két alkotás együtt fogja megadni a történelmi hitelességet és a nézőnek a kívánt élményt nyújtani. A Hadik egy mozifilm, annak minden előnyével, esetleg hátrányával. Mivel az elkészült mozifilm értékrendszere közelít ahhoz, amit én gondolok a történelemtől, a hazafiasságról, a fiatalok érdeklődésének felkeltéséről, örömmel vettem részt készítésének folyamatában, különösen úgy, hogy a Nemzeti Közsolgálati Egyetemet képviseltem, képviselem általa, ami segíti intézményünk láthatóságát és emeli annak presztízsét.”

Szerző: Páhy Anna
Foró: Takács Gergely

„JÓ KIS MŰSOR LESZ, KELLŐ MENNYISÉGŰ LŐPORFÜSTTEL!”

„Komáromba látogatott a Várfoglalók című sorozat. A monostori erőd ódon falai között szólaltak meg 1848–1849 fegyverei és az NKE Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar kollégái: Csikány Tamás nyá. dandártábornok és Németh Balázs egyetemi adjunktus” – olvashatjuk a Hadtörténelmi, Filozófiai és Kultúrtörténeti Tanszék Facebook-oldalán.

„A téma számomra nemcsak azért fontos, mert több évtizede kutatom a komáromi vár történetét, és könyveket is írtam róla, hanem mert a szívem csücske. Úgy gondoltam, ha készül egy tudományos ismeretterjesztő film, amely bemutatja az erődöt, szívesen veszek részt benne, hiszen tudok olyan dolgokat mondani, amelyek nem közhelyesek, katonai megközelítésűek ugyan, de kifejezetten érdekesek.”

Sic Itur Ad Astra

– Az ember útja a csillagokig

Több mint hatvan év telt el azóta, hogy Jurij Gagarin 1961. április 12-én első emberként feljutott a világűrbe, ahol egyszer meg is kerülte a Földet a Vosztok-1 űrhajó fedélzetén. A szovjet kozmonauta útjának emlékezete nem csupán abban nyilvánul meg, hogy április 12-ét az űrhajózás világnapjává nyilvánították, hiszen 2023-ban már azt is kijelenthetjük, hogy több száz űrhajós követhette példáját. Az emberes űrrepülés története még korántsem közelít a végéhez, ráadásul hazánk is komoly szerepet kíván benne vállalni: Ferencz Orsolya űrkutatásért felelős miniszteri biztos történelmi pillanatként jellemezte a négy magyar űrhajósjelölt nemrégiben történő bemutatását.

A 20. század második felét meghatározó hidegháborús éra nagyon sok területen érezte hatását, az Egyesült Államok és a Szovjetunió szembenállása a felhők felett is megjelent, így alakult ki az űrverseny. Habár ebben a kompetitív helyzetben alapvetően az erőfitogtatás és a hatalmi státusz bizonyítása volt a fő cél; végső soron rendkívül komoly tudományos eredménynek tekinthetjük, hogy ennek során megteremtették azokat a feltételeket, amelyeknek köszönhetően az emberiség feljuthatott

a világűrbe. Ezek részben a különböző űrhajók, amelyek a szállítást szolgálják, illetve az űrállomások, amelyek nélkül a világűrben történő hosszabb távú tartózkodás elképzelhetetlen lenne. A Nemzetközi Űrállomás (ISS) üzemeltetése mindaddig sikertörténetnek bizonyul, mivel ennek fedélzetén 2000 óta – tehát több mint 20 éve – állandó emberi jelenlét van, a légénység pedig mindig nemzetközi összetételű, ami az ISS programját megvalósító együttműködés egyik leglátványosabb leképeződése. A jelenleg is zajló orosz–ukrán háború sok mindenre hatást gyakorol a mai világpolitikában, azonban a Nemzetközi Űrállomás kitűnő példája annak, hogy a földfelszíni konfliktusok sokkal kevésbé manifesztálódnak a világűrben.

Habár az egykori szemben álló felek, az Egyesült Államok és Oroszország között a háború kapcsán újra kieleződnek a törésvonalak, az ISS programjában az együttműködés továbbra is működik. Ez akkor mutatkozott meg különösen, amikor 2022 októberében a SpaceX ötödik emberes missziójában a légénység egyik tagja egy orosz kozmonauta, Anna Kikina volt, aki hazájából elsőként utazhatott a Crew Dragon űrhajó fedélzetén az Űrállomásra, 2023 márciusában a hatodik küldetés során (amely egyben a legutóbbi emberes misszió az ISS-re) Andrej Fedjaev követhette a példáját. Kína nem részese a Nemzetközi Űrállomás programjának, illetve a NASA-hoz kapcsolódó többi együttműködésnek sem, ennek ellenére »

igen komoly űrtevékenységet folytat, amellyel napjaink globális űrszektorában jelentős szereplőnek tekinthető. 2022 novemberében fejezték be saját űrállomásuk, a Mennyei Palota összeállítását, amelynek fedélzetén emberes küldetések keretében folytatnak tudományos munkát.

Új űrkorszak

Napjainkban megfigyelhető tendencia, hogy az államok mellett egyre nagyobb mértékben jelennek meg az egyes magánpiaci vállalatok. Közülük az Elon Musk tulajdonában álló SpaceX-et érdemes kiemelni, mivel évek óta ők biztosítják a szállítóeszközöket amerikai oldalon, egyebek között a Crew Dragon űrhajót. Továbbá az űrturizmusban is leginkább ezek a szereplők vesznek részt, mivel az ilyen utazást végrehajtó személyek nem állami űrprogramok keretében teszik ezt, hanem saját maguk finanszírozzák azt a repülést, amelynek során ugyan Föld körüli pályára nem állnak, azonban a súlytalanság érzésének megtapasztalása mellett vethetnek pár pillantást bolygónkra. Ezzel alapvetően közelebb lehet hozni az űrutazást azon polgárokhoz, akik nem hivatásos űrhajósok, de ez még mindig rendkívül magas anyagi vonzattal jár.

Visszatérés a Holdra

A Holdra történő visszatérés évtizedekkel az Apollo-program után kapott komolyabb hangsúlyt, így jött létre annak utódja, az Artemis-program. Az első, legénység nélküli misszió során 2022 novemberében az Orion űrhajóval sikeresen megkerülték égi kísérőnket, a következő, hasonló útvonalat magában foglaló küldetésben már űrhajósok is

részt vesznek, előreláthatólag 2024 novemberében. Az Artemis-program egyik projektje az első, Hold körüli pályán üzemben lévő űrállomás, a Lunar Gateway nemzetközi együttműködésben történő létrehozása. A Földről először ide érkeznek meg az űrhajósok, majd innen indulhatnak tovább akár a Hold, akár később a Mars irányába. Napjainkban egyre inkább a Föld közvetlen környezetén túlra tekintünk, így az emberes űrrepülések útjai is egyre hosszabbak lesznek, egyre távolabbi célpontokat tűzünk ki. Hamarosan Jurij Gagarin és Neil Armstrong mellé egy újabb „első ember” is csatlakozik, aki a Mars felszínére léphet, és űrruháján biztosan viseli majd országának felvarróját, azonban végső soron az állampolgárságán túl az emberiséget képviselheti elsőként a vörös bolygón.

HUNOR Magyar Űrhajós Program

Több mint negyven év telt el azóta, hogy Magyarország állami program keretében emberes űrrepülést hajtott végre, mivel Charles Simonyi űrturistaként járhatott második magyarként a világűrben 2007-ben és 2009-ben, ezeket az utakat ő maga finanszírozta. A HUNOR Magyar Űrhajós Program célja, hogy Farkas Bertalan után egy újabb magyar kutató-űrhajós juthasson el a világűrbe, ahol a Nemzetközi Űrállomás fedélzetén végezhet tudományos munkát. A külföldi partnerekkel történő együttműködés a program integráns részét képezi, mivel egyrészt számos nemzetközi szakmai követelménynek kell megfelelni, továbbá 2024 végén vagy 2025

elején honfitársunk az Axiom Space amerikai magánvállalat kereskedelmi űrhajós missziójának egyik tagjaként fog feljutni a Crew Dragon űrhajóval az ISS-re, így mellette a NASA is részt vesz ebben a kooperációban, tekintve, hogy az Űrállomást érintő bármilyen küldetés kapcsán a végső, döntő szó ott hangzik el. Az előzetes tervek szerint harmincnapos küldetéssel számol a program, azonban az érvényben lévő feltételrendszernek való megfelelést folyamatosan biztosítani kell, még akkor is, ha azok változnak, hiszen az űrprogramok természetükből fakadóan magukban hordozzák a bizonytalan paramétereket.

2021-ben a Kormány elfogadta hazánk Űrstratégiáját, amely egy hiánypótló dokumentum abban a tekintetben, hogy ma már minden űrtevékenységet folytató országgal szemben elvárás ilyenmel rendelkezni, ráadásul jelenleg az ESA-hoz történő csatlakozás esetében is feltételnek számít. Egyúttal rendelkezésre állnak azon források is, melyek a magyar gazdaság fejlődését követően lehetővé tették egy ilyen program kidolgozását, amely rendkívül komolyan felépített szakmai tartalommal van megtöltve. Ferencz Orsolya lapunknak elmondta,

hogy egy ehhez hasonló programban való részvétel kuriózum a hazánkhoz hasonló országok számára, ilyen lehetőség nem adatik meg minden pillanatban, így ezt egy tudományos közösségnek a lehető legnagyobb mértékben ki kell használnia.

2021 ősztől egészen 2022 januárjáig több mint 240 pályázat érkezett be a HUNOR Program felhívására, a jelentkezők között pedig a tudományterületek széles spektruma képviseltette magát. Az űrkutatásért felelős miniszteri biztos megjegyezte, hogy a kiválasztási folyamat során a szakmai stáb végig a bőség zavarával küzdött, mivel valamennyi pályázó szakmai életútja meggyőzőnek bizonyult, ami az ESA által végzett tesztelési fázisban is megmutatkozott, ugyanis annak teljesítési aránya az Űrügynökség saját válogatásában 25% körüli, míg ez a magyarok esetében 52% volt. Már a program ezen szakasza is számos kihívás elé állította mind a jelentkezőket, mind pedig a szakembereket, hiszen olyan vizsgálatokat és teszteseteket végeztek el, amelyekre ritkán adódik alkalom, ennek vonatkozásában Ferencz

Orsolya kiemelte az Energiatudományi Kutatóközpont, a Semmelweis Egyetem, a kecskeméti MH 59. Szentgyörgyi Dezső Repülőbázis, valamint a Repülőorvosi Alkalmasságvizsgáló és Gyógyító Intézet munkáját. A Magyar Légierő közreműködése Farkas Bertalan és társai felkészítésében is nagy jelentőségű volt, ez pedig a HUNOR esetében sincs másként, annak ellenére sem, hogy ebben a programban nem kizárólag vadászpiloták jelentkezését várták. A Honvédség jól ismert Gripen vadászgépein különböző fedélzeti méréseket végeztek, többek között akkor is, amikor a pilóták 7G-s terhelésnek tették ki a jelölteket. A Magyarországon, valamint külföldön, az ESA németországi tesztközpontjában lezajló kiválasztási folyamat során különösen nehéz feladat volt a program szakmai stábjára számára, hogy időről időre szűkítsék a potenciális jelöltek listáját, azonban mindeddig a legkomolyabb döntést a négy hivatásos űrhajósjelölt kijelölésével hozták meg, akiket 2023. március 7-én mutattak be egy sajtótájékoztató keretében a Külgazdasági és Külügyminisztériumban, név szerint dr. Schlégl Ádámot (33 éves klinikai ortopedés), Cserényi Gyulát (33 éves erősáramú villamosmérnök), Szakály Andrást (40 éves repülőgép-tervező-mérnök), valamint Kapu Tibort (31 éves fejlesztőmérnök).

Az űrkutatásért felelős miniszteri biztos nyugodt afelől, hogy a négy jelölt magas színvonalon fogja teljesíteni az előttük álló, az eddigieknél sokkal nehezebbnek ígérkező kiképzési szakaszt, és valamennyien képesek lennének arra, hogy sikeresen végrehajtsák a küldetést az ISS fedélzetén. Ennek műszaki, tudományos tartalma jelenleg is formálódik, mivel egyrészt vannak olyan kutatások,

amelyek esetében Magyarországnak több évtizedes hagyományai vannak, egészen Farkas Bertalan 1980-as útjág visszamenően, ilyen például a dozimetria. A Pille dózismérőt az első magyar űrhajós kutatásaihoz készítették el, ezzel az eszközzel mérték a szovjet Mir űrállomáson tartózkodó személyeket érő sugárzás mértékét, azóta pedig már több példánya is járt a világűrben, jelenleg az ISS-en is alkalmaznak egyet. A HUNOR Programhoz a már betervezett kutatások mellett még várják a különböző javaslatokat és terveket, amelyeket a szakmai stáb a lehetőségekhez mérten igyekszik beilleszteni a programba, mely már most igen tartalmaznak ígérkezik. A miniszteri biztos hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy a következő magyar űrhajós egyúttal ESA általi akkreditációt is kap, így az Űrállomáson töltött ideje alatt a hazai kísérleteken túl az Európai Űrügynökség egyes kutatásait is végrehajtja, ez pedig hatalmas megtiszteltetés egy tagállam számára. A HUNOR Program felhívására jelentkezők 16%-a volt nő, így ez az arány matematikailag csökkentette annak esélyét, hogy a négy jelölt között is legyen hölgy, ez a szám például az ESA esetében nagyjából 25%, ami már sokkal szerencsésebb ebben a tekintetben. Az űrkutatásért felelős miniszteri biztos ennek okaként a magyar nők önbizalmának alaptalan hiányát azonosította, majd hozzátette, hogy munkája során megannyi tehetséges és szakmailag kitűnő hölgygel találkozott, azonban a hazai akadémikus szerkezetben aránytalanul kevesen jutnak el közülük a tagságig. Jelenleg a magyar tudományos közösség számára egy igen komoly kihívásnak tekinthető, hogy a szakmai karrierútban bekövetkező jelentős lemaradás nélkül tudjanak az értelmiségi hölgyek családtervezésben gondolkodni.

Szerző: Jászfalvi Orsolya

Fotó: KKM Sajtó

Arról, hogy mi történt Magyarországon 1241–42-ben, kérdezzük meg a tatárokat!

„A Kínai Népköztársaság ma már gazdasági, politikai, katonai és tudományos-technológiai nagyhatalom. Ha a nagyhatalmiságnak csak egy aspektusa jellemezné, akkor is foglalkoznunk kellene vele, Kína azonban az Egyesült Államok mellett a globális folyamatok első számú mozgatója, ezáltal közvetlen hatással van Magyarországra is” – hangsúlyozza P. Szabó Sándor. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar (ÁNTK) Kína-tanulmányok Tanszék tanszékvezetőjét, kutatócsoport-vezetőt a tatárjárással kapcsolatos legújabb kutatási eredményei kapcsán kerestük meg.

- **Miért fontos a magyar közzolgálat számára, hogy kövesse a kínai gazdasági, politikai folyamatokat?**

A Kínai Népköztársaság nagyhatalmi erőtere hosszú évek óta markánsan formálja a világot úgy, hogy külön stratégiája van ennek végrehajtására. Rendkívül fontos, hogy a magyar közzolgálat e világrendi átalakulás folyamatait lássa és értse is. A kínai belpolitikai folyamatok alapvetően határozzák meg a kínai külpolitikát, Kína külpolitikája pedig hatással van az egész világra, az Európai Unióra, ezen belül Magyarországra. A kínai gazdaság a nominális GDP alapján a világ második legnagyobb gazdasága – közvetlenül az USA után –, de ha vásárlóerő-paritáson számítjuk ki az ország GDP-jét, akkor láthatjuk, 2014 óta Kína rendelkezik a világ legerősebb gazdaságával. Nyilvánvalóan rengeteg gazdasági lehetőség rejlik egy ilyen országgal való együttműködésben. A tanszék azonban nem kizárólag gazdasági kapcsolatokat ápol. Globális befolyásánál fogva Kína komoly kihívások elé állítja a közzolgálat szereplőit, ugyanakkor rengeteg lehetőséget is kínál hazánk számára. Az, hogy a kihívásokat tudjuk-e kezelni, illetőleg a lehetőségeket ki tudjuk-e használni, attól függ, vannak-e olyan szakembereink, akik egyaránt jól értenek Kínához és a saját szakterületükhöz. A Kína-tanulmányok Tanszék elsősorban oktatási és kutatási tevékenységet végez, oktatási tevékenységünk pedig két fő területre fókuszál. Az egyik a Kínával kapcsolatos szakmai ismeretek területe, azaz a kínai társadalommal, gazdasággal, bel- és külpolitikával, államigazgatási rendszerrel, Kína nemzetközi kapcsolataival stb. összefüggő ismeretek átadása. Másik fontos oktatási feladatunk a kínai nyelvi képzés biztosítása – nem csupán az ÁNTK, hanem más karok hallgatói számára is – a kezdő szinttől a felsőfokig. Igyekszünk mindenben tekintettel lenni az egyetemi integrációval kapcsolatos alapelvekre és az egyetem missziójára, amely szerint fontos a különböző hivatásrendek közötti együttműködés.

- **Mire fókuszál a tanszék, illetve a kutatási munkacsoport kutatási tevékenysége? Fontos célunk, hogy nemzetközi színvonalú tudományos eredményeket hozzunk létre, ugyanakkor kiemelten törekszünk arra is, hogy a gyakorlatban jól felhasználható ismeretanyagot állítsunk elő a magyar közzolgálati szféra számára. Ennek érdekében folyamatosan monitorozzuk a közzolgálat különböző szegmenseinek igényeit, szükségleteit. A Kína-stratégia Kutatási Munkacsoport munkája szerves részét képezi a tanszéki kutatási tevékenységnek, amelybe igyekszünk minél több kitűnő szakembert bevonni az egyetemen belülről és kívülről egyaránt. A Kína-tanulmányok Tanszék kutatómunkája elsősorban a kínai gazdaság, közigazgatás, társadalom, illetve Kína nemzetközi kapcsolatainak kutatására összpontosít, tehát elsősorban a mai Kínával foglalkozunk. Ugyanakkor van olyan kutatási projektünk is, amelynek keretében a muhi csata és a magyarországi tatárjárás kínai nyelvű mongol forrásait kutatjuk. Ez a projekt a magyar történelem és hadtörténelem számos alapvető fontosságú, nyitott kérdését válaszolta meg már eddig is. Ezt a kutatómunkát hosszú évek óta olyan kiemelkedő hadtudósok segítik, támogatják és inspirálják, mint Padányi József dandártábornok és Négyesi Lajos ezredes.**

- **Sinológusként hogyan került közel a tatárjárás témaköréhez?**

Az egyik szakterületem a nehezen megfejtendő, újonnan felfedezett ókínai szövegek kutatása, tanulmányozása, megfejtése, ezek a szövegek többnyire régészeti feltárások során kerülnek elő. A magyarországi tatárjárás és a muhi csata kínai nyelven fennmaradt mongol történeti forrásai középkori szövegek, ugyanakkor hasonlóképpen tele vannak olyan részletekkel, amelyeket a kutatóknak korábban nem sikerült értelmezniük. Fontos tudni, hogy a kínai nyelv hosszú évszázadokon át hasonló funkciót töltött be Ázsia keleti felén, mint a latin nyelv Európában. A kínai nyelv az írásbeliség

és a tudomány elsődleges fontosságú nyelve volt, tehát korántsem meglepő, hogy a magyarországi tatár invázióval kapcsolatos mongol történeti források kínai nyelven maradtak ránk. Az utóbbi években sikerült azonosítanom és publikálnom több olyan kínai nyelvű mongol történeti forrást, amely a muhi csatával és a magyarországi tatárjárással kapcsolatos, de korábban kívül esett a témával foglalkozó hazai és külföldi kutatások látókörén. Ezek közé tartozik egy kínai nyelvű mongol kő táblafelirat is. A kínai nyelven fennmaradt mongol források kutatása számos fontos tudományos kérdés megválaszolásához vezetett el.

- **Mit sikerült megállapítani a muhi csatával kapcsolatban?**

Ha egy mondatban szeretném összegezni: sikerült rekonstruálni a muhi csata tatár narratíváját, azt, hogy maguk a tatárok hogyan látták a magyar történelem egyik legfontosabb ütközetét. Számos, eddig nem ismert, fontos részletre derült fény. Hogy csak egy példát említsek: miközben kutatók (régészek, történészek, hadtörténészek) közel másfél évszázadon keresztül sikertelenül próbálkoztak a muhi csata pontos helyszínének meghatározásával, a kínai nyelvű mongol szövegek kutatása során kiderült, hogy maguk a tatárok a meglehetősen nagy kiterjedésű muhi pusztán belül egy konkrét területet neveznek meg a csata helyszínéként. Rogerius, illetve Spalatói Tamás korabeli latin nyelvű elbeszélései tájékoztatnak bennünket az összecsapás egyes eseményeiről, ugyanakkor azt is tudjuk, hogy egyik krónikaíró sem vett részt a muhi csatában, a tatárok viszont igen. Az ő kínai nyelvű forrásaik alapján kimutatható, hogy a muhi csata döntő összecsapására – a magyar tábor körülvételére és ostromára – a Karingó/Kerengő/Keringő néven emlegetett érnél került sor, amely patkó alakban vette körül a magyar hadsereg táborát, mintegy várak módjára körülölelve azt. Ez az ér egykor a mai Szakáld község délkeleti körzetében helyezkedett el, »

mára kiszáradt, de a medre ma is látszik a műholdfelvételeken és a helyszínen is. IV. Béla tehát nem egyszerűen a történelemlékek által gyakran említett szekérvárral védte a magyar tábornokot, hanem egy természetes „vizesárok” is. E kutatási eredmény publikálását követően a helyszínen fémkereső műszeres régészeti vizsgálatok is történtek. Ezek a vizsgálatok a muhi csatához köthető fegyveres összecsapás régészeti nyomait mutatták ki a Karingő/Kerengő/Keringő térségében, nyílhegyek, nemesi pecsétgyűrűk, IV. Béla korabeli pénzkerületek elő. Hogy ez mekkora eredmény, azt jól mutatja, hogy a mai Magyarország területén korábban egyetlen Árpád-kori csatánk pontos helyszínét sem találtuk meg, leszámítva egyes várfalak, városfalak, erődítmények ostromát.

● **A tatár kivonulás okairól is kerültek elő információk?**

Az 1242-ben történt tatár kivonulás a magyar történelem egyik legnagyobb rejtélye. Nem véletlen, hogy a témának rendkívül gazdag hazai és nemzetközi szakirodalma van, és a kivonulás okairól, okairól számos tudományos teória létezik. Azt a széles körben elterjedt magyarázatot, amely szerint a tatárok Ögödej nagykán halála miatt vonultak ki

Magyarországról, az elmúlt évtizedekben számos kritika érte. Több neves kutató azt is megkérdőjelezte, hogy Ögödej halálának híre egyáltalán eljuthatott-e a Magyarországon tartózkodó mongol csapatokhoz a kivonulás megkezdése előtt, a nagykán halála és a kivonulás között eltelt rövid idő alatt. Ugyanakkor mostanáig meglepő módon, mind a hazai, mind a külföldi kutatások rendkívül kevés figyelmet szenteltek annak, hogy a tatárok saját elbeszélései szerint hogyan és miért zajlott le a tatár kivonulás. Pedig a kínai nyelvű mongol források alapján meglehetősen

nagy részletességgel rekonstruálható a Magyar Királyság területéről történő kivonulással kapcsolatos tatár döntési folyamat. A forrásokból kiderül, hogy noha a muhi csatában a tatárok győzelmet arattak, a tatár hadvezetés öröme korántsem volt felhőtlen, mivel a csata jelentős veszteségekkel járt az ő oldalukon is. A muhi csata után a tatár hadvezetés haditanácsot tartott, ahol a kánok úgy vélekedtek, hogy a magyar haderő még mindig nagyon erős, ezért Magyarország területéről ki kell vonulni. Azonban Szübeetej, a magyarországi tatárjárás és a muhi csata legmeghatározóbb mongol katonai vezetője az azonnali visszavonulás ellen érvelt, és rábeszélte a tatár vezérkart, hogy előbb érjenek el bizonyos hadászati, stratégiai célokat, és csak ezután vonuljanak ki Magyarországról. A kínai nyelvű mongol forrásokból az derül ki, hogy a kivonulásról szóló döntés még ezen a haditanácson megszületett, és a kivonulást a tatárok az ekkor megbeszélteknek megfelelően hajtották végre. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a kutatás eredményeképpen mostanra a tatárok saját véleménye is megjelent a kivonulásról szóló tudományos diskurzusban. Márpedig ez egy „bemfentes” vélemény, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni.

Szerző: Páhy Anna

Fotó: Czeglédi Zsolt/MTI, Wikipédia

A Wagner megkérdőjelezheti a teljes katonai piac legitimitását

Hazánkba látogatott Deborah Avant, a University of Denver professzora, a világ egyik legbefolyásosabb nemzetközi tanulmányokkal foglalkozó tudományos társasága, az International Studies Association (ISA) 2022–2023-as elnöke. Interjúnkban kutatási területéről, a katonai magánvállalatokról, illetve az eltérő nézőpontok pragmatikus összebékítéséről kérdeztük.

● Jobban szereti a kérdéseket, mint a válaszokat – mondta nemrégiben az egyetemen megrendezett Tudomány és Közélet című konferencián. Egyik könyvében, a *The Market for Force* címűben pedig a katonai és biztonsági magánvállalatok felemelkedéséről értekezik. Ezért hadd kezdjem így ezt az interjút: ön szerint melyek a legfontosabb kérdések e témával kapcsolatban?

Azt hiszem, számomra a legfontosabb kérdés minden katonai erővel kapcsolatban az, hogy milyen mértékben szolgálja a közös érdekeket, szemben az egyéni érdekekkel. Szerintem ez a kritikus kérdés a katonai vagy rendőri erőkkel kapcsolatban. Úgy gondolom, hogy ugyanezt a kérdést fel kell tenni a magánbiztonsági cégekkel kapcsolatban is. Ez illeszkedik a civil-katonai kapcsolatok kutatásának hosszú hagyományaihoz, amelyek a könyvemben feltett kérdéseket is megalapozták: lehet-e ezeket a magáncégeket úgy irányítani, hogy azok a közös érdekekkel összhangban legyenek?

● Szintén vizsgálta a nem állami szereplők (NGO) és a multinacionális vállalatok szerepét is a globális kormányzás alakításában. Hogy látja, miként befolyásolják ezek a szereplők a nemzetközi politikát?

Hatalmas hatásuk van. Befolyásuk növekedése az 1990-es években kezdődött, de azóta még erőteljesebbé vált.

Szerzőtársaimmal 2010-ben szerkesztettünk egy kötetet, a *Who Governs the Globe?* címűt, amely éppen ezekre a kérdésekre reflektál. Ebben a kötetben először az egyes nem állami szereplők, például a vállalatok és a nem kormányzati szervezetek hatását vizsgáltuk. Kiderült, hogy a hatást nem magyarázza jól a szervezet típusa. A vállalatok, a nem kormányzati szervezetek (és a kormányok) néha hasonló módon befolyásolhatják a globális politikát. Sokkal fontosabb azt a kérdést feltenni, hogy ezek a szervezetek közös aggodalmakkal foglalkoznak-e, vagy lehetővé teszik-e az egyének vagy kis csoportok számára, hogy egyéni céljaik érdekében „foglyul ejtsék” a politikát. Úgy gondolom tehát, hogy a magánbiztonsági piacról megfogalmazott kérdésemet a nem állami szereplőkkel kapcsolatban is fontos feltenni.

● E téma kapcsán: mit tudunk a Wagner-csoportról? Velük kapcsolatban melyek a legfontosabb kérdések? »

A Wagner-csoport igazán bonyolult fejlemény azok számára, akik a katonai és biztonsági magánvállalatokat tanulmányozzák, mert nem úgy működik, mint egy nyugati típusú kereskedelmi cég. A magánbiztonsági erők még mindig illegálisak Oroszországban. Azáltal, hogy a Wagner-csoportnak engedélyezték a munkát – főleg a 2016–2020 közötti időszakban, amikor sokat dolgoztak Afrikában és Szíriában –, Putyin olyan helyzetet teremtett, ahol ez a csoport a lekötelezettje lett. A Wagnernek mindig azt kellett volna tennie, amit Putyin akart: ha megtagadná a parancsot, az orosz állam azonnal illegális erőnek nevezné. Az ukrajnai helyzet már kicsit más, hiszen nyilvánossá vált ennek az erőnek a használata. Ami számomra igazán érdekes, az az orosz erők és a Wagner-csoport közötti feszültség. Prigozsint azt mondta, ki fogom vonni a Wagner-csoportot, lássuk, hogy az orosz csapatok hogyan teljesítenek. Azzal is vádolta a hadsereget, hogy

nem adnak neki elég löszert. Szóval úgy tűnik, mintha hatalmi harc zajlana. Ennek kapcsán sokat használtam egy elméletet, az úgynevezett megbízó-ügynök elméletet, hogy megértsük a polgári katonai kapcsolatokat. Sokszor azért veszel fel ügynököt, mert ő meg tud tenni valamit, amit a megbízó nem. De ha az ügynök elég erős jelenlétet biztosít, akkor úgymond önjáróvá válik. Nem vagyok az orosz politika szakértője, de az erős ügynökökkel kapcsolatban mindig az a nagy aggodalom, hogy hűségesek maradnak-e a megbízójukhoz. Nem világos, hogy Prigozsint kihez hűséges. Habár a kereskedelmi térben az emberek aggódtak amiatt, hogy egy cég átáll a legmagasabb ajánlattevő oldalára, ez nagyon ritkán történt meg. Talán azért, mert sokkal több érték és norma épült be a piaci döntéshozatalba, mint azt az emberek gondolták. Szerintem ez a Wagner esetében nagyobb aggodalomra ad okot. A kereskedelmi katonai szolgáltatók aggódnak amiatt, hogy a

Wagner-csoporthoz hasonló erők, ha nem ellenőrzik őket, visszahúzzhatják az iparágat a zsoldosok területére, és megkérdőjelezhetik az egész piac legitimitását.

● **Hogyan lehet kutatni az ilyen jellegű magánereket? Hiszen már a nevükben is benne van, hogy a működésük privát.**

Még mielőtt elkezdtem volna dolgozni az említett könyvön, az 1990-es években konferenciákon vettem részt, ahol különböző békemissziókat vizsgáltam, amelyekhez csatlakozott az USA. Néhányan azok közül az emberek közül, akik ezeknek a cégeknek dolgoznak, ott voltak ezeken a konferenciákon. Így volt alkalmam találkozni velük, folytattam néhány olyan beszélgetést, amit egy konferencián szokás folytatni. Lassan felépült közöttünk egy kis bizalom. Azt hiszem, hogy bár néha kritikus tudok lenni, de a legtöbben bíznak abban, hogy tisztességes vagyok. Először tehát a konferenciákon keresztül találkoztam néhány emberrel,

Nem vagyok az orosz politika szakértője, de az erős ügynökökkel kapcsolatban mindig az a nagy aggodalom, hogy hűségesek maradnak-e megbízójukhoz. Nem világos, hogy Prigozsint kihez hűséges (...)

aztán írtam egy kicsit ezekről a vállalatokról, aztán többet foglalkoztam a témával olyan kezdeményezéseken keresztül, mint a Biztonsági és Emberi Jogi Önkéntes Alapelvek. Szerintem ez ugyanolyan, mintha bárhol máshol kutatnék. Kapcsolatokat kell kiépíteni, beszélni kell az emberekkel, és ha úgy gondolják, hogy tisztességes vagy, illetve ha úgy vélik, hogy tudod, miről beszélsz, akkor már hajlandók beszélni veled.

● **A konferencián azt is hangsúlyozta, hogy a döntéshozatali folyamatba be kell vonni a különböző nézőpontokat és hangokat. Hogyan tudjuk ezt az inkluzivitást elősegíteni?**

Ma mindenki számára komoly nehézséget jelent, hogy a dolgok ennyire polarizáltak. Bizonyos esetekben az egyik nézőpont megkérdőjelezi a másik létjogosultságát. Van néhány filozófia, gondolkodási iskola, amit mostanában sokat használok. A pragmatista iskola például azon az elképzelésen alapul, hogy a mássággal való foglalkozás döntő fontosságú a kreativitás és az új ismeretek befogadása szempontjából. Ez az iskola szorosan kapcsolódik egy másik filozófiához, az agonizmushoz, amely a tiszteletteljes nézeteltérésről szól. Meg kell találnunk a módját annak, hogyan tudunk együttműködni más emberekkel, még akkor is, ha határozottan nem értünk velük egyet. Ez egyfajta tánc, hogy sikerüljön elérni ezt a perspektívát. Olyan tánc, amelyben megpróbáljuk a lehető legtöbb különböző nézőpontot bevonni a döntésbe. Engem ma nagyon érdekel az érdekelt felek bevonása és az, hogy hogyan lehet a különböző nézőpontokat összehozni. Kutatóként arra próbálom ösztönözni az embereket, hogy többet értsenek meg erről, és maguk fedezzék fel, hogyan tudják megérteni, tiszteletben tartani és feldolgozni a sajátjuktól eltérő perspektívákat.

Szerző: Sarnyai Tibor

Fotó: Szilágyi Dénes

Új megközelítésben a vízgazdálkodás

A fenntartható fejlődés egyik célja a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása, amelyhez interdiszciplináris és holisztikus megközelítésre van szükség. E cél érdekében a Pannon Egyetem konzorciumvezetésével tíz intézmény összefogásával – köztük a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Víztudományi Karával (VTK) – Víztudományi és Vízbiztonsági Nemzeti Laboratórium (VVNL) jött létre.

A VVNL átfogó célkitűzése, hogy a vízfolyásainkkal és állóvizeinkkel kapcsolatos tudományokat interdiszciplinárisan, új kompetenciákat eredményező módon bővítsük annak érdekében, hogy fokozzuk vízkészleteink biztonságát, javítsuk a vízszolgáltatás feltételeit, valamint támogassuk a korszerű települési vízgazdálkodás kialakulását. „A VVNL-ben történő NKE-s részvétel Bíró Tibornak, az NKE VTK dékánjának köszönhető, akinek magában a kezdeményezés megszületésében is jelentős szerepe van” – hangsúlyozta lapunknak Vadkerti Edit, a VTK Vízellátási és Csatornázási Tanszékének vezetője. A labor munkájában részt vevő oktató elmondta, hogy a projektmunka már 2022 júliusában megkezdődött. A labor szakmai segítséget nyújt az integrált vízgazdálkodási tevékenységekhez, amelyek érintik a vízfolyások (folyók és árterek), a nagy, sekély tavak, a felszín

alatti vízgazdálkodás, a regionális és mezőgazdasági vízgazdálkodás, a városi vízgazdálkodás, a szennyvízelvezetés és a vízgyűjtő medence minőségértékelését, segítve a Vízellátási és Vízbiztonsági Nemzeti Laboratórium (VTK) intézkedéseinek végrehajtását és az általános monitoring értékelést. Cél, hogy mindezeket olyan módon tegye, hogy a vízterek ökoszisztéma-szolgáltatásai javuljanak, és a vízminőség megítélése ne követő jellegű legyen, hanem prognosztizálható.

Kilenc alprojektben a VTK

A projekt Magyarország elhelyezkedését és vízgazdálkodását, vízkészletét figyelembe véve olyan víztudományi és vízbiztonsági kérdéseket kíván jelen kutatásaival megvalósítani, amelyek hozzájárulnak a vízminőség védelméhez. A kutatási tevékenységek hat fő pilléren nyugszanak, érintve a folyók, a tavak,

a felszín alatti vizek, a csapadékvíz, a városi vízgazdálkodás és a vízgyűjtő-gazdálkodás kérdéseit. A fő pillérekben belül összesen negyven alprojekt megvalósítását tervezik, amelyek közül a VTK kilencben vesz részt – emelte ki Vadkerti Edit. Három alprojektben a VTK vezető szerepet vállalt. Mivel a kar kutatóinak a felkészültsége, valamint az elmúlt év fejlesztéseinek köszönhetően rendelkezésre álló eszközpark lehetővé teszi a hordalék-, vízhozam- és mederfelméréseket, hat olyan alprojektben is részt veszünk, ahol ezeket az adottságainkat kamatoztatni tudjuk. Az átfogó eszközfejlesztésnek köszönhetően olyan mérőhajóval rendelkezünk, amellyel a medermorfológiai mérések a legkorszerűbb eszközökkel kivitelezhetők. A VTK részvételével zajló projektek egyebek mellett a következők: a víztározók fenntartható kezelése, a víztározók működésének javítása

multidiszciplináris megközelítés alkalmazásával; az árvízbiztonsági koncepciók felülvizsgálata és megelőzőközpontú árvízvédelem; folyók és holtágak medermorfológiai vizsgálata; vízfolyások és hullámterek állapotértékelésére és ökoszisztéma-szolgáltatására vonatkozó hazai minősítési rendszer kidolgozása, illetve az early-warning algadinamikai előrejelző rendszer kidolgozása sekély tavakhoz.

A Víztudományi és Vízbiztonsági Nemzeti Laboratórium vizsgálja – többek között – a folyami élőhelyek hidrodinamikai, morfodinamikai és ökológiai folyamatait, valamint az élőlényközösségek sokféleségét és közösségi szerveződését meghatározó hidrodinamikai és medermorfológiai tényezők szerepét. A VVNL keretében alkalmazott kutatást végzik a hidrológia és a vízgazdálkodás területén: éghajlati és vízgazdálkodási forgatókönyveket alkotnak, és folyamatalapú hidrológiai modellezést készítenek.

Mesterséges intelligencia, felszín alatti vízgazdálkodás

A VVNL munkája kiterjed a mesterségesintelligencia-alapú monitoringrendszer kifejlesztésére a nagy tavak (például a Balaton) számára, klímamodell-alapú vízmérleg-előrejelzést készítenek, újszerű (genetikai, környezeti DNS) módszerekkel megvizsgálják az invazív állatfajok térbeli és időbeli dinamikáját, meghatározzák a fitoplankton dinamikáját befolyásoló kulcstényezőket „okos” szenzorok alkalmazásával és az algavirágzás korai előrejelző módszerét. Megvizsgálják a felszín alatti

vízgazdálkodás szerepét az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás terén, új koncepciókat dolgoznak ki a sekély és mély talajvízforrásokból származó mezőgazdasági vízigény kielégítésére, a városi hidrogeológia új határainak feltárására. Karsztvízkészletekkel kapcsolatos vízgazdálkodási kihívások innovatív kezelését tervezik, illetve újszerű monitoringrendszert fejlesztenek.

A regionális és mezőgazdasági vízgazdálkodás terén újszerű, innovatív módszereket fejlesztenek ki az aszály, az öntözés és a melioráció kezelésére a vízellátási és a tárolási kapacitás növelése, valamint a vízgyűjtők éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességének javítása érdekében.

Víz Keretirányelv

A VVNL kutatói a vízgyűjtő-gazdálkodásra általános monitoringrendszert dolgoznak ki, amely elősegíti az Európai Unió VKI-intézkedéseinek végrehajtását, beleértve a genomika-alapú minőségértékelési rendszert. A hazai vizekben előforduló szennyezőanyagok feltérképezése az elsőbbségi anyagokra vonatkozóan hiányos, ennek pótlásához a projekt jelentős mértékben hozzájárul. A VKI végrehajtásának korszerűsítése az integrált vízgyűjtő-gazdálkodás rendszer-emeleinek megújításával történik, a jelen projekt keretében olyan eszközöket, anyagokat és fogyóeszközöket terveznek beszerezni, amelyek által a labor alkalmas lesz az ökológiai állapot meghatározására célzó, a VKI új típusú, DNS-alapú taxonómiai vizsgálataira és ezáltal más alapokra helyezett minősítésére. A projekt egyik

fontos feladata a bajai campuson egy úgynevezett szekvenáló labor létrehozása, amelynek hosszú távú célja a VKI-ban előírtaknak megfelelően e-DNS-vizsgálatokkal megállapítani, hogy milyen taxonok találhatóak az adott vízben.

A Vízellátási és Csatornázási Tanszék vezetője ismertette, hogy a kezdeményezés kitér a folyókkal és árterekkel kapcsolatban intelligens módszerek kidolgozására az extrém hidrológiai körülmények hatásainak feltárására, valamint a biológiai sokféleséget érintő természetes és antropogén környezeti hatások számszerűsítésére. Vadkerti Edit a vízfolyások és hullámterek állapotértékelésére és ökoszisztéma-szolgáltatására vonatkozó hazai minősítési rendszer kidolgozását említve elmondta, hogy a vízfolyások ökoszisztéma-szolgáltatási mérőszáma (River Ecosystem Service Index, RESI) egy adott alaphelyzetből kiindulva, az arra felépülő ellátó, szabályozó és a kulturális ökoszisztéma-szolgáltatások rendszerének számszerűsítése. Hozzátette, hogy a folyók és árterek vízkészlet-gazdálkodását és természetvédelmét támogató helyreállítási intézkedések teljesítménye jelentősen javítható, ha ismerjük a különböző társadalmi szektorok által igénybe vett ökoszisztéma-szolgáltatásokat. A RESI-projekt olyan innovatív és ágazatközi platformot jelent, amely lehetővé teszi a fejlesztési forgatókönyvek integratív értékelését. A VVNL a Hernád folyó kijelölt szakaszán, mintegy pilot jelleggel értékeli a kínált és a ténylegesen igénybe vett ökoszisztéma-szolgáltatásokat és azok kölcsönhatásait.

Szerző: Sallai Zsófia Fotó: Szilágyi Dénes

Hidraulikai laborban kísérletezhetnek a jövő vízmérnökei

A hidraulika a folyadékok tulajdonságaival és azok mérnöki alkalmazásával foglalkozó alaptudomány, amelynek fontos szerepe van a vízgazdálkodásban. Azért, hogy Magyarország is meg tudjon felelni a jövő kihívásainak, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) bajai Víztudományi Karán (VTK) a legújabb technikával felszerelt hidraulikai labor is segíti a leendő építőmérnököket az ismeretek elsajátításában. Az ötletgazda, Keve Gábor egyebek mellett arról beszélt lapunknak, hogyan igyekeznek felkészíteni a hallgatókat a rájuk váró szakmai feladatokra, és milyen bemutatóórákkal ösztönzik a diákokat a pályaválasztásban.

Új laborok, kreatív tanulás

„A hidraulika fontos eleme az építőmérnöki képzésnek, ezért a tanterv részeként a hallgatóknak hidraulikai gyakorlaton kell részt venniük” – mondta a Bonum Publicumnak Keve Gábor, az NKE VTK Területi Vízgazdálkodási Tanszékének vezetője, aki beszámolt arról is, hogy két évvel ezelőtt a kar központi intézményfejlesztési támogatásban részesült. Kifejtette: ez a támogatás új eszközök beszerzését és az oktatás infrastrukturális fejlesztését célozta, amelyben új laborok tervezése és

építése is szerepelt. A laborok megépüléséig az inflációt megelőzendően az oda telepítendő eszközök jelentős részét már megvásárolták – emelte ki. Elmondta, hogy javaslatára a használaton kívüli, korábban ebédlőnek használt, csempézett, vízzel és árammal is ellátott helyiségben alakították ki az ideiglenes hidraulikai labort. Hozzátette: a bajai Víztudományi Kar egyéb, elsősorban terepi mérőeszközöket is vásárolhatott, így a modern kor kihívásainak megfelelő oktatási infrastruktúra jött létre. „Függetlenül attól, hogy valaki ért-e a vízgazdálkodáshoz, vagy

sem, a folyadékok olyan részei világunknak, amelyekkel mindenki találkozik” – emlékeztetett Keve Gábor. Szerinte azért fontos a hidraulikai labor, mert a természetben meg tapasztalható jelenségeket érthetően, érzékelhetően és részletekbe menően be tudják mutatni kicsiben a hallgatóknak. Emellett a középiskolásoknak is rendszeresen tartanak bemutatóórákat, ami a diákok tudásának szélesítése mellett arra is alkalmas, hogy a pályaválasztásban ösztönözze őket – hangsúlyozta.

Unalmas egyenletek helyett érdekes példák

„A hidraulika tantárgyat sokkal eredményesebben lehet tanítani akkor, ha be tudjuk mutatni azt, amiről beszélünk, és nem a matematika nyelvén, differenciálegyenletekkel vezetjük le” – fogalmazott a tanszékvezető, hangsúlyozva a Nemzeti Közszolgálati Egyetem kreatív tanulási programjának fontosságát. A hidraulikai laborban több saját fejlesztésű eszköz segíti a hallgatók munkáját – emelte ki. Példaként említett egy forgó, henger alakú tartályt, amelyben folyadék van, ami a centrifugális erő hatására felkúszik az edény falára, és paraboloid (kucsma) alakot vesz fel. Ennek

a gyakorlatban akkor van jelentősége, ha vizet szeretnénk magasabb szintre juttatni (szivattyúzni), vagy amikor a folyó külső kanyarulatánál nagyobb lesz a vízszint, mint a belsőn, ezért nem mindegy, hogy a töltést milyen magasra építjük – fejtette ki. Másik példájában a tanszékvezető arra emlékeztetett, hogy minél lejjebb merülünk egy tóban vagy tengerben, annál nagyobb lesz felettünk a víz nyomása, ezért megfájdulhat vagy bedugulhat a fülünk. Beszélt arról, hogy a hidrosztatika ezen alaptörvényének bemutatására egy hidraulikai mérleget fejlesztettek ki, amelynek használatával a hallgatók súlyok segítségével ki is mérhetik ezt a jelenséget.

A hidraulika tantárgyat sokkal eredményesebben lehet tanítani akkor, ha be tudjuk mutatni azt, amiről beszélünk (...)

„A mindennapi életben elvárjuk, hogy akár a lakótelepi házak tizedik emeletén is tiszta és elég nagy nyomású vízzel tudjunk zuhanyozni, vagy a tűzoltóknak működőképes tűzcsap álljon a rendelkezésére” – részletezte Keve Gábor, rámutatva: ezekhez megfelelően kiépített csővezetékrendszerek szükségesek, amelyeknek a kivitelezéséhez alapos mérnöki tudásra van szükség. Kitért arra is, hogy a tavakban, folyókban vagy csatornáknál való vízmozgásnak az öntözőrendszerek kialakításánál van jelentősége, az árvízi védekezésnél pedig hasznos, ha a szakemberek ki tudják számolni, mekkora lesz az árvízi hullám tetőzése a folyóban. A vízmozgás szerepe fontos akkor is, amikor például egy veszélyes hulladékot szállító tartály felborul, és tartalma a felszín alá szivárog. A már porózus (szemcsés) közegben áramló szennyeződés törvényszerűségeinek ismerete alapján kiszámítható, hogy

a kármentesítés elvégzésére mennyi idejük van a szakembereknek, valamint az is, hogy ez hol végezhető el a leghatékonyabban – tette hozzá.

Azonnal „bevezethető” mérnököket képeznek

„A hidraulikai labor mellett a bajai Víztudományi Karon található egy fizikai kisminta-kísérleti laboratórium is, amely egy nagy homokozóra hasonlít” – mondta a tanszékvezető, kifejtve, hogy ennek a modellterületnek az egyik végén lehet beöntenni a vizet, a másikon pedig lehetőség van annak elvezetésére, illetve a vizet vissza is lehet vezetni a homokozó elejére. Itt bármilyen természeti mintát fel lehet építeni méretarányosan, például a Duna gemenci területét is – emelte ki, hangsúlyozva: így a hallgatók bátran, szabadon kísérletezhetnek. Előnye mindennek az, hogy amit kicsiben ki tudnak mérni, azt a modelltörvények alapján ki lehet vetíteni a valóságra is.

„Ez azért hasznos, mert így egy létesítmény nem kell felépíteni például a Dunán, hanem először számítógépen lehet szimulálni, majd megépítik egy fizikai kismintán” – mutatott rá. Beszélt arról is, hogy a hidraulika mellett nagyon fontos alaptudomány a hidrológia, hiszen egymással karöltve teremtik meg annak lehetőségét, hogy a vízgazdálkodási szakemberek a rendelkezésre álló vízkészletek térben és időben való szétosztásának legkedvezőbb megoldásán dolgozhassanak.

„A Víztudományi Kar az azonnal »bevezethető« vízmérnököket képezi, az ehhez szükséges kreatív gondolkodást pedig minden olyan eszköz segíti, amellyel kicsiben is szemléltetni tudjuk, mi hogyan történik a valóságban” – jelentette ki. Beszélt arról is, hogy a hidraulikai

laborban szeretnék még kialakítani egy kisebb, dönthető terepasztalt. Ez a berendezés egy vízgyűjtőt szimulálna, amin mesterségesen lehet majd szélsőséges időjárási eseményeket, például villámárvizeket generálni – részletezte. „A gyakorlatorientált képzéssel szeretnék azt elérni, hogy a jövő mérnökei képesek legyenek a rájuk váró kihívásoknak eleget tenni” – fogalmazott Keve Gábor, leszögezve: a szakembereknek a fenntarthatóság jegyében már arra is ügyelniük kell, hogy ne csak használják, de védjék is a természeti adottságokat, és optimalizálják a tájhasználatot.

Szöveg: Szabó Réka Zsuzsanna

Fotó: Szilágyi Dénes

ChatGPT és plágiumpara

A mesterséges intelligencia (MI) területén jelenleg egy rendkívül jelentős változást látunk a szabályozási megközelítésekben a mesterséges intelligenciára vonatkozó jogszabálycsomag (AI Act) javasolt bevezetésével. Az AI Act 2023. május 11-én az Európai Unió (EU) jogalkotásának újabb szakaszába lépett, amikor az Európai Parlament Belső Piaci Bizottsága, valamint Állampolgári Jogi Bizottsága 84 igen, 7 nem szavazattal és 12 tartózkodás mellett elfogadta az AI Act tárgyalási mandátumtervezetet. Ez a széles körű jogi keret, amelynek célja az MI-alkalmazások szabályozása és a transzparencia, a felelősség és a felhasználói biztonság normáinak megállapítása, áttörést jelent a globális diskurzusban. Az új szabályozás kimunkálása során több kérdés is előkerül, amelyek komplex megoldásokat igényelnek.

Az egyik ilyen kihívás az MI-alapú generatív nyelvi modellek (mint az OpenAI által fejlesztett ChatGPT) és a plágium közötti kapcsolat.

A generatív nyelvi modellek MI-rendszerek, amelyek adott parancsok alapján szöveget generálnak. Ezek a modellek képesek egyedi tartalmat létrehozni, előrejelzéseket tenni, emberi teljesítményhez hasonló írott anyagokat alkotni, válaszokat adni, ezzel számos területen felgyorsítják, illetve egyszerűsítik a munkavégzést. A modellek fejlődése azonban kihívásokat is hordoz magában, különösen a szellemi tulajdon védelme és a plágium összefüggésében. Mivel a nyelvi modellek a beviteli adatok óriási tárházán alapuló szöveget generálnak, véletlenül előállíthatnak

már létező, szerzői jogokkal védett tartalmat, ekkor egy ember által korábban előállított tartalom esetében állapítható meg a plagizálás ténye, de előfordulhat az is, hogy a nyelvi modell által létrehozott tartalom nem hasonlít korábbi, ember által alkotott szövegre, és annak átemelése a saját szellemi termékbe a gép által alkotott tartalom plagizálását jelentheti. Mindenekelőtt természetesen fontos megválaszolni azt a kérdést, hogy vajon az MI által létrehozott tartalom átvétele tekinthető-e plágiumnak, hiszen az azt szabályozó jogi norma még nem létezik, a ChatGPT

tartalmára való hivatkozás még nem jelent meg, de a tudományos világban már kibontakozott vita akörül, hogy lehet-e társszerző a mesterséges intelligencia. Mindezen gondolatokhoz először is fontos megjegyezni, hogy a mesterséges intelligenciáknak nincs eredeti gondolatuk és kreativitásuk, csak a tanulóadatok mintáit és szerkezeteit másolják. Az MI által generált tartalom plágiumként való kezelése tehát akkor válik kritikussá jogi és etikai szempontból, ha olyan szöveget hoz létre, amely azonos egy szerzői jogokkal védett forrással, vagy lényegesen hasonló hozzá. Az AI Act

tervezete jelenlegi formájában nem foglalkozik közvetlenül ezzel a kérdéssel, azonban hangsúlyozza, hogy az MI-rendszereknek tiszteletben kell tartaniuk az összes meglévő jogszabályt: beleértve a szerzői jogokra vonatkozó törvényt is. Mint azt az innováció kontra szabályozás terén már oly sokszor tapasztaltuk, a kihívás ezúttal is abban rejlik, hogy egyensúlyt találjunk a generatív nyelvi modellek technológiai fejlesztése és a szellemi tulajdonjogok védelme között. Gyakorlati szinten az egyik megoldás lehet a szigorúbb ellenőrzések bevezetése, például plágiumérzékelő mechanizmusok integrálásával az MI-modellekbe, amelyek a kimeneti adatot, vagyis a generált tartalmat vizsgálják. Törvényhozási szinten az AI Act elfogadása után szükség lehet a szerzői jogi törvények módosítására vagy speciális rendelkezések meghozatalára az MI által generált plágium közvetlen kezeléséhez. Lehet, hogy alternatív megoldásként a jogtudósoknak és a politikai döntéshozóknak újra kell definiálniuk a plágium fogalmát az MI korában.

Az MI által generált tartalmak plágiumellenőrzésére globális szinten több egyetem tett már kísérletet tartalomellenőrző szoftverek fejlesztésével, illetve több weboldal is foglalkozik a területtel, egyebek között az OpenAI AI Text Classifier, a GPTRadar és a Copyleaks. A jelenleg elérhető felületekkel számos probléma van, egyrészt

Újra kell definiálnunk a plágium fogalmát a mesterséges intelligencia korában

nem mindegyik képes valamennyi nyelven ellenőrizni a szöveget, másrészt megbízhatatlanok. Az OpenAI is egyértelműen kijelentette, hogy az AI Text Classifier még nem teljesen megbízható, és nem használható elsődleges módszerként a másolt szöveg azonosítására. A megbízhatósági teszten ember és GPT által generált szöveget is próbára tettem a három fent nevesített felületen, azonban az ember által létrehozott tartalom esetén jutottam olyan eredményre, amely nagy valószínűséggel MI által generált szövegre gyanakszik, és ez fordítva is megtörtént, sőt az MI által generált szövegeket kis részben módosítva a legtöbb eszköz már egyáltalán nem fedezte fel a gépi egyezést. A jelenleg legnépszerűbb ellenőrző platformok tehát nem alkalmasak a szövegek megbízható klasszifikálására, azonban megállapítható, hogy az OpenAI ChatGPT által létrehozott szövegét az ugyanazon cég által létrehozott AI

Text Classifier nagy valószínűséggel felismeri. Az eredmény mindazonáltal még mindig nem hitelt érdemlő. A már meglévő online tartalmakkal kapcsolatos plágiumgyanún túl a közeljövő kérdése az is, hogy vajon az MI-alapú generatív nyelvi modellek által létrehozott tartalom saját szellemi terméként feltüntetve plágiumnak minősül-e akkor, ha nem más ember által alkotott, a hatályos jogszabályok szerint szellemi tulajdonjog védelme alá nem eső tartalmat jelent. 2023 tavaszán a tudományos világban felütötte fejét a vita, miszerint lehet-e társszerző a ChatGPT. Amennyiben előbbi kérdésre a válasz igen, akkor az MI által létrehozott szöveg tekintetében nem beszélhetnénk plagizálásról, hiszen szerzőtársként jelenik meg. A folyamatban lévő, AI Act körüli viták alkalmas időpontot kínálnak a szerzői jog és a plagizálás kérdéseinek kezelésére, rávilágítva egyúttal a technológiai szakemberek, politikai döntéshozók és jogi szakértők közötti egyeztetés szükségességére. Az összetett kihívások közvetlen kezelésével biztosítható, hogy a mesterséges intelligenciák jól szolgálják az embereket, miközben megőrizzük a szellemi tulajdon integritását.

Szerző: Pató Viktória Lilla, kutató, NKE Európa Stratégia Kutatóintézet

Ki mit vár el az iskolától?

A tíz évvel ezelőtt bevezetett oktatási reform óta szinte folytonosan romlott a tanárok bérhelyzete, főképpen a 2018 után bekövetkezett országos átlagbér-növekedés, majd a mostani infláció során. A bérharcuk teljesen indokolt.

Az oktatással és az egészségüggyel kapcsolatos tüntetések között azonban van egy fontos különbség. Az oktatás miatt tüntetők többnyire nem elégedettek magával az oktatásüggyel, általános politikai követeléseket, „rendszerkritikát” is gyakran megfogalmaznak. Az oktatás nagyon régóta a politika folytatása más eszközökkel. És ha a görögökre gondolunk, ez talán mindig is így volt. Az egészségügy csak újabban lett politikai ügy, és alapvetően megmaradt szakpolitikának. A tanítás, a tudás mindig is politikai ügy volt, így nem nehéz általános politikai témákkal összekapcsolni. Ami a most zajló, az oktatással

kapcsolatos tüntetéseket pikánssá teszi, az az, hogy az állítólag az iskoláért, a tanulásért és a tanárokért tüntető baloldal régóta nagyon is sikeresen rombolja az iskola és a tanárok tekintélyét, a tudás és a tanulás, a szorgalom, a munka és a fáradság értékét. A baloldal a létrejötté óta fontosnak tekintette az iskolát, úgy gondolták, ez az emberek „felvilágosításának”, az új világ megalkotásának az eszköze. Mao kulturális forradalma és nyugati importőrei, a hatvannyolcasok iskola-, tudás- és tanárellenessége a szemünk láttára terjedt el az elmúlt két évtizedben. Elég a Pink Floyd slágerére gondolni:

*We don't need no education
We don't need no thought control
No dark sarcasm in the classroom
Teacher, leave them kids alone
Hey, teacher, leave them kids alone
All in all, it's just another brick in the wall
All in all, you're just another brick in the wall.*

Mintegy száz éve a radikális pedagógia (John Dewey, Ivan Illich, Paulo Freire, Henry A. Giroux) meghirdette, hogy a „felszabadító oktatásnak” kell a társadalmi reform, a vértelen forradalom eszközüvé lennie, az iskolának az elnyomás eszközüvé a felszabadítás eszközüvé kell válnia. És ez azért is könnyebb, mivel az elnyomás eszközüvéként – mint minden elnyomás – a hagyományos oktatás gondokat és szenvedést okoz a diákoknak, míg a felszabadító iskola

nemcsak kellemes, gondtalan hely a diákok számára, hanem a társadalom felszabadításának vértelen eszköze is lehet. Kémia, fizika vagy irodalom tanítása helyett az iskolának balos aktivistákat kell képeznie. (A mostani posztmodern verzióban már nem is annyira a társadalom felszabadítása a célja a „felszabadító oktatásnak”, hanem az, hogy a diákok képesek legyenek a valóságot a saját képzeletük alapján átalakítani, aminek a legfőbb szimbóluma – és ezért is vált ki indulatokat – a nemátalakítás.)

A „kritikai pedagógia” célja nem a tudás átadása. Nemcsak azért, mert a tudás elnyomó, hamis tudat, hanem azért is, mert a tanult emberek nem akarják a társadalmat alapvetően megváltoztatni, felforgatni. A haladár iskola egy ideje már nem a tudás átadására törekszik. Ha mégis történik benne tudásátadás – matek, földrajz vagy hasonló –, arra csak a politikai üzenet átadásának eszközüvé van szükség.

Sőt, a frankfurti iskola és Bourdieu kritikai szociológiája, a posztmodernnek és a posztstrukturalisták szerint a létező kultúra elnyomó, a hatalom alkotta és az adott hatalmat tartja fenn. Ebből következően a legjobb, ha senki nem tanul meg sem írni, sem olvasni, sem számolni, sem semmi mást – így nem járul hozzá a hatalom, a „rendszer” fenntartásához. Már csak azért sem kell törekedni a „képzettségre”, a „tudásra”, mert azt, hogy ki számít képzettnak és mi számít tudásnak, a(z állam)hatalom dönti el. És ez a tudás csak arra tesz alkalmassá, hogy részt vegyen az ember az igazságtalan, elnyomó rendszerben.

Az eszmény az elnyomók tudása által nem domesztikált, nem megfertőzött baloldali aktivista; a kiilleszkedés, a nemalkalmazkodás és a nemtudás pedig erény.

Mire gondolhatnak a szabad oktatást és szabad iskolát követelő tüntetők? Az elnyomó társadalom forrása az elnyomó iskola és az elnyomó oktatás. A diákokat fel kell szabadítani az elnyomó iskola és az elnyomó tanárok alól, és akkor lesz szabad társadalom. Ha az iskolában tanár és diák egyenlő, nincs tudáskülönbség köztük, akkor lesz egyenlőség a társadalomban is. Nem kell forradalom, hanem az állam hatalmát kell felhasználni az iskola átalakítására. A haladár oktatás révén pedig maguktól megszűnnek az anyagi és a társadalmi hátrányok. Ezeket a törekvéseket csomagolták be az élvezetes, játékos, frusztrációmentes oktatás ígéretébe. Mily nagyszerű, hogy élvezetesen, kényszermentesen oldhatja meg a haladár iskola a haladárokat által észlelt társadalmi problémákat! Az „élvezetes iskola” a demokratikus iskola, ahol a diák és a tanár egyenlő, a tanár nem tud többet, nem tudja jobban, sőt, azt sem határozza meg, hogy mi a tudás, így a diákot nem ítéli meg, nem kér számon.

Francois-Xavier Bellamy, egy francia középiskolai filozófiatanár könyve, *A kismizettek* (Századvég, 2022) 2014-ben jelent meg, és bestseller lett Franciaországban. Elsősorban a kulturális konzervatívok számára kedves a kiadvány, ugyanis az kiállítás a klasszikus európai kultúra és annak egyik fő hordozója, a könyv, illetve az olvasás mellett. Erasmus a *Libri Antibarbarorum*ban ötszáz évvel ezelőtt

az európai írástudatlanság és műveletlenség miatt panaszkodott, mint most Bellamy. A különbség azonban az, hogy a közben eltelt időben az európaiak megtanultak írni-olvasni, az egyházi, majd a világi elit is évszázadokon át az európai művelésére törekedett. (Mellesleg nagyjából Gergely pápa és a clunyi reform óta.) A kultúra munkásainak jelentős része azonban az utolsó két nemzedék idején azt tekintette fő céljának, hogy az embereket felszabadítsa az elnyomó kultúra, az iskola, a könyvek és az olvasás elnyomása alól. A kulturális örökségüktől megfosztottak kismizettekké lettek. Azonban ez nem valami elháríthatatlan természeti csapás, hanem a kultúra munkásai tevékenységének tudatos és kitartó eredménye.

A kor alapélménye kettős: egyrészt a fiatal nemzedékek növekvő elfordulása a könyvektől és az olvasástól, másrészt az, hogy a fiatalok nem ismerik a saját kulturális örökségüket. Írásában Bellamy a francia kultúrában ennek három felelősét, antihősét jelöli ki: Descartes-ot, Rousseau-t és Bourdieu-t. Descartes fogalmazta meg a ma már unalmas toposzá lett gondolatot, miszerint az iskola ellentétes a tudásszerzéssel, hiszen ahhoz szabadság, egyéniség és tapasztalat szükséges. Az iskolában megszerzett tudás nem autentikus, sőt nem hasznos, és az iskolai kultúra elidegeníti az embert a világtól.

Rousseau és Bourdieu egyszerre bírálta az iskolát, a tudást és a kultúrát. Rousseau a dijoni akadémia pályadíját elnyerő Első értekezésében a kultúrát, a tudományt és a művészeteket tette meg az egyenlőtlenség és a romlottság »

okának, majd később, a Második értekezésben a magántulajdont. A szociológia mai szupersztárja, Bourdieu a *Les héritiers: les étudiants et la culture* című könyvében – erre rímel Bellamy könyvének a címe –, illetve egész életművében a kultúrát a legfőbb rossznak tartott egyenlőtlenség forrásának; az iskolát és a tanárt pedig ezen egyenlőtlenség átörökítőjének tekinti. De a kultúrának semmi értéke nincsen.

Azok, akik szüleiktől kulturális javakat örökölnék, mérhetetlen előnybe kerülnek a társadalomban. Nem az a kérdés, hogy a kultúra jó vagy rossz, hanem az, hogy különbségek forrása, ami egyértelműen rossz. Az egyenlőség feltételét nem abban látják, hogy mindenki hozzájusson a kultúrához – amit a létező szocializmus baloldala akart –, hanem abban, ha senki sem kap előnyöket, azaz „kulturális tőkét”. Az iskola és a tudás megszerzése nemcsak fáradságos, aminek során kudarcok szegélyezik a gyerekek nagy részének az életét, hanem igazságtalan is, mivel

különbségeket hoz létre a bukott és a jeles között. Nem az emberek közt vannak eredendően különbségek, azokat a tudás, a kultúra, az iskola és a tanárok hozzák létre. (1990 előtt köztudottan a magántulajdon volt mindeme rossz forrása.)

A mai fiatal nemzedékek szándékosan lettek a kultúrától megfosztva, hogy minél egyenlőbbek lehessenek. Azonban látnunk kell, hogy a kultúra- és tudásellenes, tekintély- és tanulásmentes, demokratikusnak nevezett iskola a felső középosztály kiváltságörzése szempontjából teljesen funkcionális: nem pusztán kellemes éveket biztosít a gyermekeinek, de a tudásátadás felszámolásával kizárja a feltörekvő konkurenciát, így mentesíti a versenytől a felső középosztály szerényebb tehetségű vagy lustább gyermekeit, akik otthon úgyis szereznek elegendő kulturális és – ami még fontosabb – kapcsolati tőkét. Ez a felszabadító iskola még inkább felértékeli a kapcsolati tőkét.

A legnagyobb populizmus, elitellenesség bizony a jó közoktatás, ami a

szorgalmas tehetségek számára lehetővé teszi, hogy beszálljanak a versenybe, és a felső középosztály vagy az elit gyermekei fölé kerekedjenek. Ennek a kizárását szolgálja az uralkodóvá vált munka-, szorgalom-, izzadság- és erőfeszítés-ellenesség uralma.

A felszabadítás ígérete, az erőfeszítés-mentes élet rövid távon biztosan sokkal kellemesebb és vonzóbb. Nincsenek vele konfliktusok. A kérdés az, hogy mit kezdünk a kultúra- és iskolaellenes értelmiséggel, művészekkel, oktatási szakemberekkel és iskolákkal. Iskola-e még a mai iskola? Oktatás-e még, ami az iskolában zajlik? Jobb esetben csak gyermekmegőrzők, rosszabb esetben a permanens (kulturális) forradalom maoista változatai. Mire oktatnának az oktatási reform követelői? Matekra-e vagy arra, hogy szabadítsa fel magát a kényelmetlen elvárások alól a tanár is és a diák is, együtt szívva el egy mosolygós cigarettát?

Szerző: Molnár Attila Károly
intézetvezető,
Molnár Tamás Kutatóintézet

Miről szólhat a jogász memoárja?

Egy memoárban a szerző jellemzően önmaga és mások cselekedeteiről, illetőleg élete jelentős eseményeiről számol be. A Ludovika Egyetemi Kiadó új kötetében Lenkovics Barnabás azonban a műfajtól kissé eltérve nem annyira eseményekről, mint inkább jogi fogalmakról, jogintézményekről, azoknak a valóságra gyakorolt hatásáról és a mindezekhez kapcsolódó gondolatairól írt.

Lenkovics Barnabás magyar jogtudós, egyetemi tanár, az MTA köztestületi tagja, aki 2001–2007 között az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, majd 2007–2016 között az Alkotmánybíróság tagja; 2015. február 25. és 2016. április 21. között az elnöke is volt. Szakterülete a polgári jog, kutatási területe pedig a dologi jog, különösen a tulajdonjog és az emberi jogok. „Ha a jó emberré és jó polgárrá váláshoz önmagukban kevésnek bizonyultak mind a tulajdoni (materiális), mind az emberi jogi (eszmei) alapok, akkor most – nem ezek helyett, hanem ezek mellett – vissza kell térni a morális és vallási alapokhoz, segítségül kell hívni a jó erkölcsöt is” – fogalmazza meg új kötetének krédóját Lenkovics Barnabás a Szerzői előszóban, majd így folytatja: „A külső ösztönző erőhöz a belső ösztönző erőt. A racionális, az emberi szellemhez a lelkiert. A jó ember fogalmának sok szinonimája, azonos vagy rokon értelmű kifejezése van: rendes ember, derék ember, becsületes ember, tisztességes ember, ember-séges ember. Minden ezek számán

és arányán, a társadalom emberi minőségén múlik. Többek között erről szól ez a könyv, és ezért lett a címe *Ember és emberség*. [...] [A]z emberré válás folyamata, amely soha nem érhet véget, csakis egyre magasabb szintre emelkedhet. Anélkül persze, hogy az ember istennek (*homo deusnak*) képzelné magát. A jó emberré váláshoz nem istent tagadni kell, hanem a jó istent himni és segítségül hívni. Erről szólnak a nagy világvallások, a morálfilozófia és az erkölcskönyvek is.”

Az előszó után az új kötet első részében öt elemzést olvashatnak az érdeklődők a család védelmében – a szerző ugyanis 2021-ben egész éves kutatási megbízást kapott a házasság és a család jogi védelmével kapcsolatban. Mint írja: „Ez a legnagyobb érték (is) veszélybe került most, a 21. században, ami nagy ösztönző erőt adott a kutatáshoz.” Az Alkalmi írások, előadások című második részben összesen húsz írás található különböző, akár az egészen személyes, akár az egész Európát érintő jogi témában.

Szerző: Sarnyai Tibor

Lenkovics Barnabás:
Ember és emberség. Újabb gondolatok.
Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023.

Komplex válaszok nagyhatalmi kérdésekre

Milyen mozgatórugók nyomán csaphat át a Kína és az Amerikai Egyesült Államok közötti vetélkedés komolyabb küzdelembe? Mi befolyásolhatja e verseny kimenetelét? A Ludovika Egyetemi Kiadó új tanulmánykötete izgalmas betekintést nyújt a két nemzet versengésébe. A könyv szerzői a nagyhatalmi szándékokat meghatározó szempontrendszereket elemezve igyekeznek olyan következtetéseket is levonni, amelyek segítséget nyújtanak a magyar külpolitikai mozgástér megértésében is.

Korunk legnagyobb horderejű kérdése már nem az, mikor talál kihívóra az Egyesült Államok, hiszen Kína mindenki számára jól láthatóan felnőtt e szerephez. Sokkal inkább kérdés az, miként alakul a két óriás versengése. A II. világháború óta az Amerika által megszabott nemzetközi rend szabályai megváltozni látszanak, de korántsem elkerülhetetlen, hogy Kína az USA fölé kerekedjen. Utóbbi nukleáris szuperhatalomként még mindig dominál, habár vezető szerepét, az általa terjesztett „liberális világrend” hitelességét egyre többen vonják kétségbe, még mindig Amerikáé a legnagyobb innovációs és „puha” hatalom. Jóval több szövetségessel, a nemzetközi nagyhatalmi játékban pedig komoly tapasztalattal rendelkezik.

A könyvben az olvasó rögtön egy összetett, ámde átlátható választ kap arra a kérdésre Fellegi Tamás előszavában, hogy miért is fontos Budapestnek az amerikai–kínai nagyhatalmi versengés szabályait helyesen értelmezni. Baranyi Tamás kötetbeli írása e téma

összegzésként szintén Magyarország helyét próbálja meghatározni a megújult nagyhatalmi versengésben, valamint azonosítani a közeli és távoli igazodási pontokat Budapest számára. A tanulmánykötet egy nagyobb tematikai egysége az Egyesült Államok

jogi, belpolitikai és ideológiai viszonyainak egyes aspektusait s azoknak a Magyarországra gyakorolt lehetséges hatásait veszi górcső alá. A jog uralmát és a bíróságok viselkedését, valamint kifejezetten az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának reformját és ennek a rendszerre gyakorolt hatását vezeti végig Stumpf István és Borbély Boglárka tanulmánya.

Az összesen 14 szerzőtől beérkezett tanulmányokat Magyarics Tamás, az Eötvös Loránd Tudományegyetem egyetemi tanára, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Amerika Kutatóintézet (NKE AK) tudományos főmunkatársa, valamint Mártonffy Balázs, az NKE AK vezetője szerkesztette hasznos, az érdeklődőknek és a szakembereknek egyaránt izgalmas köteté.

Szerző: Sarnyai Tibor

Magyarics Tamás
és Mártonffy Balázs (szerk.):
Ütközőpályák.
Magyarország mozgástere
az amerikai–kínai nagyhatalmi játszmákban.
Ludovika Egyetemi Kiadó, 2023.

ONLINE IS OTTHON VAGYUNK!

uni-nke.hu

IMPRESSZUM • **bonum publicum** a Nemzeti Közszolgálati Egyetem magazinja • XI. évfolyam 5. szám. • Felelős kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem
• A kiadásért felel: Deli Gergely rektor • Főszerkesztő: Szilágyi Dénes, e-mail: bonum.publicum@uni-nke.hu • Tervezőszerkesztő: Tóth Zoltán
• Olvasószerkesztő: Nagy Judit • Újságírók: Kovács Lilla, Páhy Anna, Sallai Zsófia, Sarnyai Tibor, Szabó Réka Zsuzsanna • Címlapfotó: Szilágyi Dénes
• Stockfotó: Depositphoto • A szerkesztőség címe: NKE Tőparti épület 108 iroda; 1089 Budapest, Diószegi Sámuel utca 23. • Tel.: (1)432-9000/20409
• Nyomdai munka: HTS-ART Nyomdaipari és Szolgáltató Kft. • Felelős vezető: Halász Iván ügyvezető

Készült a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság támogatásával

LUDOVIKA PODCAST

Az adások visszahallgathatók az alábbi streamingszolgáltatók felületein!

